

Afgørelser – Reg. nr.: 04597.00

Fredningen vedrører: Skast-, Kogsbøl- og Borg Moser

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet 15-06-1977

**Fredningsnævnet 21-10-1974, 05-09-1974,
29-12-1967**

Kendelser

Deklarationer

OVERFREDNINGSNÆVNET >

REG. NR. 4597

Reg.nr.
505-11-1

FREDEDE AREALER

Kommune: Bredebro

Ejerlav: Skast

Matr.nr.: 1,2,89,92,200,
420 m.fl.

Højer

Nr. Sejerslev

15,124,361,463,
555,583 m.fl.

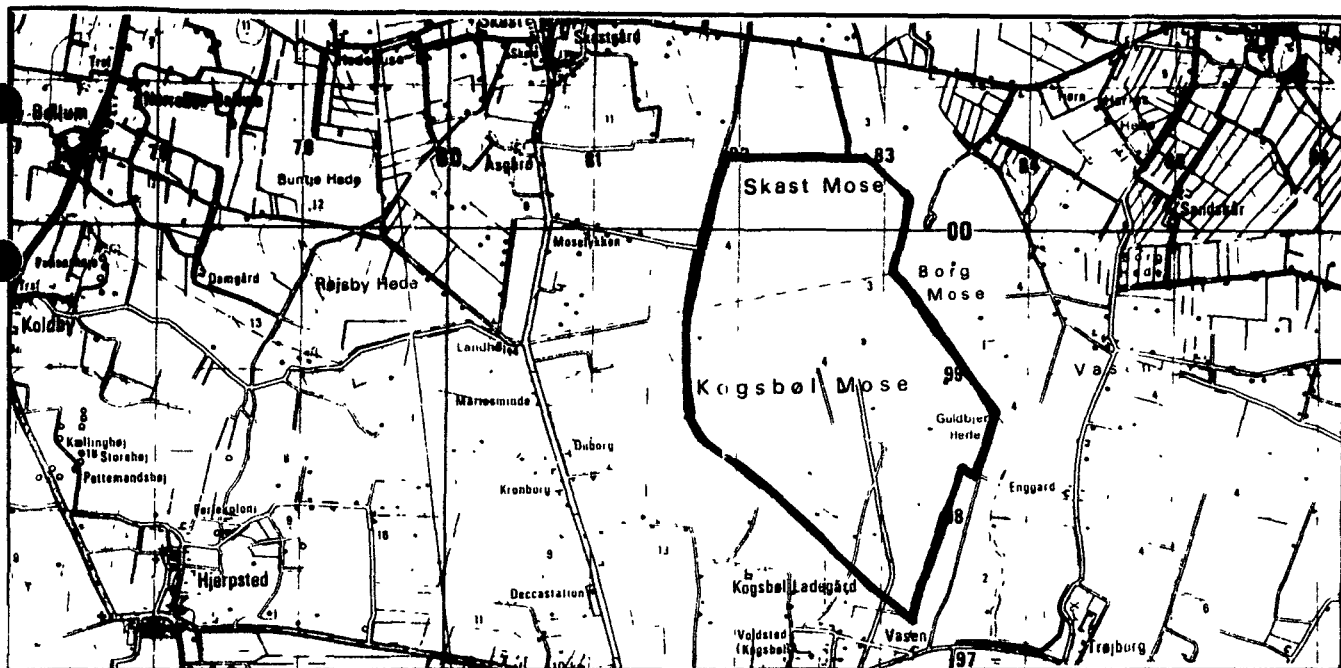
Lokalitet: Skast, Kogsbøl og Borg moser.

J.nr.:

F.N. j.nr.: 36/67

O.F.N.j.nr.:

F.P.U.j.nr.: 540-90-5-75

Reproduceret af Sønderjyllands Amtsråd med tilladelse (A400/76) af Geodætisk Institut.

Kort nr.: 1112 II SV

Åbnet/gjort: 16.11.1967 og 30.11.1970

10.2.1971 og 17.12.1975

Fredningsnævnets kendelsesdato: 29.12.67 5.3.71

5.4.74 21.10.74

Overfredn.nævnets kendelsesdato: 15.6.77

Arealstørrelse: 340 ha

Interessezone: I (landområde af største interesse)

Formål: Sikre at områdets karakter ikke ændres.

Skala: 1:50.000

Sagsrejser: Danmarks Naturfredningsfor.

Fredningsplanudvalget

Kort udarbejdet dato: 7.11.1979

Kort revideret dato:

Kort revideret dato:

Ejerforhold: Private og Statens Jord-
lovsudvalg

Påtaleret: Fredningsnævnet, Danmarks

Diverse: Naturfredningsforening og
Sønderjyllands amtsråd.

Indhold:

Der må ikke opføres bygninger eller anbringes boder, master, læhegn og lign. Der må ikke foretages terrænændringer. Dog må tørvegravning og afskrabning af tørvesmuld finde sted på et område "mærket" a på fredningskortet og til eget brug på områder mærket "b" og "c". På område "a" og "b" må ikke anlægges veje og stier. Afvanding er ikke tilladt. For område c gælder visse undtagelser. Der må ikke henkastes affald. I områderne "a" og "b" må ikke foretages opdyrking eller tilplantning, ligesom opgravning af planter ikke er tilladt. Fredningsmyndighederne må fjerne træ- og buskbevoksninger og efter indhentet udtalelse fra naturfredningsnævnet lade foretage plejeforanstaltninger for at bevare området.

15/6-77

U D S K R I F T

af

OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL

År 1977, den 15. juni, afsagde overfredningsnævnet følgende

k e n d e l s e

i sag nr. 2214/73 om fredning af arealer i Skast og Kogsbøl moser i Bredebro og Højer kommuner, Sønderjyllands amt:

De af fredningsnævnet for Sønderjyllands amts sydlige fredningskreds den 5. april og 21. oktober 1974 afsagte kendelser om ovennævnte fredning, der omfatter ca. 340 ha, er indbragt for overfredningsnævnet henholdsvis af fredningsplanudvalget for Sønderjyllands amt og af lods-ejerudvalget vedrørende Skast mose m.v. med tilslutning fra landbrugsministeriets tilsynsførende med sagen om landvinding af bl.a. Skast mose. Kendelsen af 21. oktober 1974 er endvidere forelagt for overfredningsnævnet i henhold til naturfredningsloven § 25.

Fredningsplanudvalgets påstand har relation til, at fredningsnævnets kendelse af 5. april 1974 ikke fuldt ud havde taget udvalgets fredningspåstand til følge, men på visse betingelser undtaget en revisor Chr. Mylin tilhørende lod på ca. 4 ha fra kendelsens forbud mod opdyrkning m.v. Fredningsplanudvalget har påstået lodden, der efter en jordfordeling er betegnet som nr. 109, omfattet af forbudet mod opdyrkning m.v.

Overfredningsnævnet har fundet, at fredningsplanudvalgets påstand bør tages til følge. Taksationskommissionen vedrørende naturfredning har herefter i kendelse af 13. december 1976 fastsat den Chr. Mylin tilkommende erstatning til 35.000 kr.

Lodsejerudvalget har nedlagt påstand på, at den erstatning på 51.116 kr., som i fredningsnævnets kendelse af 21. oktober 1974 er tilkendt "Landvæsenssagen vedrørende Skast mose" v/Statens jordlovsudvalg, forhøjes til 116.116 kr., idet fredningsnævnet formentlig ved en forglemmelse ikke har medregnet nogle poster vedrørende anlæg og drift af en pumpestation.

Overfredningsnævnet har fundet, at lodsejerudvalgets påstand må tages til følge.

Overfredningsnævnet har i øvrigt kunnet tiltræde fredningen såvel med hensyn til afgrænsningen af det fredede område som med hensyn til indholdet af fredningsbestemmelserne, ligesom man i øvrigt har kunnet tiltræde de af fredningsnævnet tilkendte erstatninger.

Da fredningsnævnet ikke har haft hjemmel til at fravige den i naturfredningsloven § 33, stk. 1, fastsatte erstatningsfordeling mellem staten og amtskommunen, og da overfredningsnævnet ikke har fundet tilstrækkelig anledning til i medfør af lovens § 33, stk. 2, at forhøje statens andel af erstatningen, vil den samlede fredningserstatning på nu 380.133 kr. med renter $8\frac{1}{2}\%$ p.a. fra den 5. marts 1971 være at afholde med tre fjerdedele af statskassen og én fjerdedel af Sønderjyllands amtskommune. Erstatningerne er alle udbetalt.

Afgrænsningen af det fredede område er herefter som vist på det til fredningsnævnets kendelse af 21. oktober 1974 hørende kort, og de almindelige fredningsbestemmelser er således:

§ 1. Der må ikke opføres bebyggelse eller anbringes boder, master, læhegn og lignende.

§ 2. Der må ikke foretages terrænændringer. Inden for det område, der er mærket "a" på kortet hørende til fredningsnævnets kendelse, er afskrabning af tørvesmuld og tørvegravning dog tilladt, og inden for områderne "b" og "c" er det dog lodsejerne tilladt at grave tørv til eget brug. Tørvegravningsmateriel, der ikke anvendes, skal fjernes.

§ 3. Inden for de områder, der er mærket "a" og "b" på ovennævnte kort, må der ikke anlægges veje eller stier.

§ 4. Afvanding er ikke tilladt. Inden for det område, der er mærket "c" på ovennævnte kort, må der dog foretages detaildræning i en afstand af indtil 100 m fra den afvandingskanal, der udgør områdets vestgrænse.

§ 5. Der må ikke henkastes eller anbringes affald inden for det fredede område.

§ 6. Inden for de områder, der er mærket "a" og "b" på ovennævnte kort, må der ikke foretages opdyrkning eller tilplantning, ligesom der ikke må foretages opgravning af planter. Fredningsplanudvalget for Sønderjyllands amt har dog ret til efter forudgående underretning til ejerne at lade træ- og buskbevoksninger fjerne uden udgift for ejerne, ligesom fredningsplanudvalget har ret til efter indhentet udtalelse fra naturfredningsrådet at lade foretage plejeforanstaltninger i øvrigt med det formål at bevare naturtilstanden i disse områder.

§ 7. Påtaleret tilkommer fredningsnævnet, fredningsplanudvalget og Danmarks Naturfredningsforening.

H e r e f t e r b e s t e m m e s :

De af fredningsnævnet for Sønderjyllands amts sydlige fredningskreds den 5. april og 21. oktober 1974 afsagte kendelser staafæstes med de ovennævnte ændringer og således, at de ovenfor under §§ 1-7 anførte almindelige fredningsbestemmelser hviler på de ved kendelserne fredede arealer, nemlig:

af Skast by og sogn: matr.nr. 1, 2, 7, 11, 16, 40, 44, 49, 58, 66, 71, 72, 74, 81, 83, 88, 89, 92, 94, 98, 114, 115, 131, 132, 139, 140, 150, 152, 154, 155, 157, 159, 171, 173, 177, 196, 200, 204, 205, 206, 225, 236, 243, 303, 304, 306, 339, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 396, 409 og 420.

af Nr. Sejerslev by, Emmerlev sogn: matr.nr. 15, 22, 68, 69, 124, 142, 171, 192, 361, 372, 373, 463, 488, 517, 533, 545, 555, 557, 558, 560 og 583.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

J. Fisker
J. Fisker

FREDNINGSNÆVNET >

År 1974 den 21. oktober blev i
Fredningssag 36/1967

Sag angående fredning af
Skast-, Kogsbøl og Borg
moser,

afsagt sålydende

K e n d e l s e:

Ved skrivelse af 27. september 1967 har Danmarks Naturfredningsforening begæret sag rejst om fredning af Skast-, Kogsbøl- og Borg moser:

I skrivelsen begrundes naturfredningskravet således:

" Arealerne, der benævnes Sdr. Skast Mose, Kogsbøl Mose og Borgmose, og som mod vest begrænses af Hjerpsted Bakkeøen, mod øst af Randrup-Abild Bakkeøen, er ud fra et geomorfologisk synspunkt interessante på grund af deres placering i forhold til Ballum Marsken og Vadehavet. Forbindelsen mellem moseområderne og havet foregår gennem en bred flad dal, hvori den afvandende Hørmøls Å forløber. Med en beliggenhed på 3 - 4 m.o.h. ligger området således, at det før etableringen af kystdigerne ved Ballum enge kunne nås af maximale stormfloder. At noget sådant har fundet sted tyder mosernes næringsrige præg på, selv om en vis næringstilførsel fra de omliggende relativt næringsrige bakkeøer sikkert også finder sted.

Den ringe tørvetykkelse i moserne tyder på at terrænforsumpningen er af ret ny dato.

Specielt gælder for Sdr. Skast Mose, at den på grund af sin opdeling i mange små ejerparceller har fået et meget varieret mikrorelief, alt efter den anvendelse den enkelte ejer har gjort af sin jord. For Kogsbøl Mose gælder, at den i dag har et mere

ensartet præg betinget af at store sammenhængende flader har været udsat for tørveafskrabning og nu gennemløber en mere ensartet tilgroningsproces."

I skrivelsen erklæres det videre, at vegetationen er " særdeles artsrig og varieret og giver rige muligheder for studier af forskellige moseplantesamfunds udvikling.

Dette varierede terræn huser en meget rig fuglebestand, specielt af ande- og vadefugle, men også så sjældne fugle som Mosehornugle og Græshoppesanger træffes i moserne. Endvidere findes i moserne en særdeles god bestand af rådyr og harer, og det udstrakte område tjener som forsyningsområde med jagtbart vildt til de omliggende landbrugsområder."

Til støtte for påstanden henvises der til sålydende udtalelse af 1. juni 1967 fra Botanisk Institut:

" Den 26.-27. maj foretoges botanisk besigtigelse af mosekomplekset omfattende Skast Mose, Kogsbøl Mose og Borgmose i Tønder Amt.

I vegetationsmæssig henseende falder området ret naturligt i 2 afsnit.

1. Skast Mose.

Mosen bærer præg af at have været udnyttet til tørvegravning, en gravning der er foregået ved åbning af mindre grave. Disse grave er forlængst tilvoksede og en regenerationsvegetation er etableret. I den nordøstlige del af mosen har vegetationen et næringsrigt præg med et stort antal blomstrende urter og mange forskellige græs- og halvgræsarter. Der er grund til at nævne Festgræs (*Hierochloë odorata*) Toradet Star (*Carex disticha*) Blærestar (*Carex vesicaria*) Hunde-Viol (*Viola canina*) Maj-Gøgeurt (*Orchis majalis*) Trolhurt (*Pedicularis palustris*) Skeblad (*Alisma plantago-aquatica*) Billebo-Klaseskærm (*Oenanthe aquatica*.)

I den sydlige og sydvestlige del af Skast Mose findes et stort parti med hedelyng. Dette areal bærer i dag præg af en afbrænding, der fandt sted for en 7-8 år siden, og som har bevirket, at lyngtæppet er særdeles livskraftigt i øjeblikket. Også på den øvrige buskvegetation sporer man tydeligt brandens virkning. Blandt lyngmosens arter bør man særlig hæfte sig ved den sjældne bregneart Kongebregne (*Osmunda regalis*), der optræder i stort antal.

2. Kogsbøl Mose og Borgmose.

Begge disse moser er præget af en intens afskrabning af tørvesmuld. Flere af de afskrabede flader ligger i dag vegetationsblottede, medens andre er under tilgroning. Der er således skabt mulighed for at studere arternes indvandring på de blottede flader. Fra disse områder kan nævnes følgende planter:

Tråd-Star (*Cares lasiocarpa*) Skede-Star (*Carex hostiana*)
Grå-Star (*Carex canescens*) Gul Frøstjerne (*Thalictrum flavum*)
Benbræk (*Narthecium ossifragum*).

I den nordlige del af Kogsbøl Mose optræder også en del af den under Skast Mose omtalte lyngmose. Endelig må nævnes de store pile- og bævreaspektrat, der træffes i den vestlige del af mosen, samt som mindre bevoksninger spredt udover hele området.

Mosens botaniske værdi må først og fremmest ses på baggrund af det meget store artstal, der gør den velegnet til ekskursionsområde med mulighed for en effektiv undervisning i plantekendskab; samtidig frembyder mosen et velegnet objekt for studier vedrørende mosesamfunds regeneration."

Af erklæringer fra Vildtbiologisk Station, der er fremlagt i sagen, fremgår, at moserne frembyder et rigt dyreliv.

Vildt af mange arter er konstateret i rigelige mængder i moserne. En urfuglehøne menes iagttaget i Kogsbøl mose. Odderen

forekommer i Skast mose.

I skrivelsen har Danmarks Naturfredningsforening medlagt sålydende fredningspåstand:

" Der må ikke foretages yderligere afvanding af moserne. Arealerne må ikke opdyrkes.

Tilplantning med løv- eller nåletræer må ikke finde sted.

Bebyggelse skal ikke være tilladt. Opstilling af boder, skure, master eller andre skæmmende indretninger må ikke finde sted. Tørvegravningsmateriel der ikke mere anvendes skal fjernes.

Området må ikke anvendes til henkastning af affald, ligesom der ikke må etableres bilophugningspladser.

Terrænformerne må ikke ændres ved afgravning eller opfyldning. Afskrabning af tørvesmuld må således ikke finde sted i Sdr. Skast mose, hvorimod fredningen ikke skal være til hinder for tørvegravning til eget brug. For de øvrige mosers vedkommende skal afskrabning af tørvesmuld og tørvegravning være tilladt.

De påtaleberettigede kan foretage rydning af træ- og buskbevoksninger, ligesom de kan foretage de nødvendige skridt til at bevare stedets naturtilstand.

Påtaleret tillægges Fredningsnævnet for Tønder amtsråds-kreds, Naturfredningsrådet og Danmarks Naturfredningsforening."

Danmarks Naturfredningsforening har forbeholdt sig at ændre fredningspåstanden under sagens behandling for nævnet.

- - - - -

Fredningspåstanden omfatter arealer af matr. nr. 1,2,4,6, 7,11,16,18,22,23,31,37,38,39,40,41,44,49,58,60,61,64,66,69,70, 72,74,75,76,77,78,80,83,84,85,87,88,89,90,91,92,94,98,114,115, 119,124,131,132,134,139,140,143,150,152,154,155,157,159,161, 167,168,171,172,173,174,175,177,182,190,196,200,204,205,206, 213,222,225,227,236,240,243,284,303,304,306,313,339,346,347, 348,349,350,351,352,353,354,355 Skast by og sogn.

Matr. nr. 2,,3,6,7,10,11,55,56,61,64,67,75,76,86,99,105,121, 130,139,150,168,181,199,211 og 220 Borg by, "Brede sogn.

Matr. nr. 1,3,7,10,11,23,24,25,43,44,51,83,85,90,91,92,97,99, 107,108,110,129 og 142 Harres by, Brede sogn.

Matr. nr. 15,22,35,68,69,142,171,192,361,372,373,462,463,488, 517,533,555,557,558 og 560 og 583 Nr. Sejerslev by, Emmerlev sogn.

Disse arealer ejes af ialt ca. 120 lodsejere.

For så vidt angår Kogsbøl mose bemærkes, at næsten hele denne mose ejes af Statens Jordlovsudvalg.

Meddelelse om fredningen er udsendt til alle lodsejere den 14. november 1967 samt indrykket i Statstidende for den 16. november 1967 og i Den lille Avis for den 23. november 1967.

Den 1. december 1967 afholdt nævnet er foreløbigt forhandlingsmøde på "Høj Kro" i Sdr. Sejerslev. I forbindelse med mødet foretog nævnet besigtigelse.

Der blev fra flere sider fremsat protester imod frednings- sagens gennemførelse. Især blev det for så vidt angår Skast og Borg moser gjort gældende, at der for disse moser netop var færdigprojekteret en afvandingsplan "Ballum enge og Skast mose," der berører mange landbrugsejendomme omkring de nævnte moser. Under besigtigelsen konstaterede nævnet, at store lavt- liggende landbrugsarealer især øst for Borg mose var oversvømmet.

Lodsejerne, panthaverne og øvrige interesserede, de res- pektive kommuner, naturfredningsforeningen m.fl. blev herefter indkaldt til et egentligt forhandlingsmøde på "Høj Kro" den 20. december 1967 kl. 15.00. Indvarsling skete i Statstidende for den 5. december 1967, Den lille Avis for den 7. december 1967, Vestkysten for den 4. december 1967 og Jydske Tidende for den 5. december 1967. Kommunerne og institutionerne blev derhos tilskrevet om nævnte møde. På grund af formandens sygdomsfor-

fald omberammedes mødet til den 29. december 1967 kl. 10.00. Omberammelsen blev bekendtgjort i Statstidende for den 22. december 1967 samt ved opslag på "Høj Kro" fra den 19. december 1967. Institutionerne m.fl. fik telefonisk besked om omberammelsen, ligesom det blev foranlediget, at Vestkysten og Jydske Tidende skrev herom.

På mødet den 29. december 1967 var der bl.a. fremmødt en del lodsejere. De mødte lodsejere - på nær 2 - protesterede imod fredningen og bebudede erstatningskrav rejst, såfremt fredningen gennemførtes.

Som afslutning på mødet den 29. december 1967 afsagde nævnet kendelse, hvorefter den fremsatte fredningspåstand for så vidt angår Skast og Borg mose ikke toges til følge, medens spørgsmålet om frédning af Kogsbøl mose udsattes til senere forhandling og påkendelse.

Kendelsen blev ikke indbragt for Overfredningsnævnet, idet der i stedet den 3. januar 1968 mellem Naturfredningsforeningen, lodsejerudvalget og landvindingsudvalget blev indgået sålydende overenskomst vedrørende Skast mose:

" Danmarks Naturfredningsforening frafalder anke af den af fredningsnævnet den 29. december 1967 afsagte kendelse på vilkår, at lodsejerudvalget og landvindingsudvalget forpligter sig til foreløbig ikke at udføre afvandingsprojektet for de dele af pumpeområdet, som ligger syd for kanal XII, d.v.s. kanalerne XIII, XIV og XV, dog således at pumpning fra Borg mose kan ske fra en kanal placeret som den sydlige del af kanal XIV og derfra gennem en ny kanal til et punkt nogenlunde midtvejs mellem kanal X og XII. Det bemærkes, at kanalerne VIII og IX kan udføres.

Det forudsættes herved, at arealer langs de etablerede kanaler, som herefter bliver beliggende inden for den stipulerede fredningsgrænse, men som kan afvandes uden dræning, kan under-

gives en kultivering. For sådanne arealer langs kanal IX og IX B kan der endvidere foretages en detailldrøning i en afstand fra randområderne på omkring 100 meter.

Det er endvidere et vilkår, at lodsejerudvalget i overensstemmelse med formandens tilsagn under mødet forpligter sig til med henblik på fredning at forsøge gennemført en omdeling, hvorved der sker en samling af arealer fra lods- ejere, der ikke er interesseret i afvanding og kultivering.

Endelig bemærkes, at lodsejerudvalget er blevet gjort opmærksom på de betydelige naturvidenskabelige interesser, som knytter sig til bevarelsen af de dele af Skast mose, som nævnt ovenfor, og man vil ikke fra udvalgets side modsætte sig, at dette område om nødvendigt undergives fredning.

Den endelige fredning af de under det stipulerede frednings- område samlede arealer foretages ved foranstaltning af frednings- nævnet, som fastsætter de erstatninger, der skal gives i anled- ning heraf og som følge af fredningens virkninger med hensyn til landvindingssagens økonomi."

I skrivelse af 25. januar 1968 fra Danmarks Naturfrednings- forening meddeltes det, at foreningens forretningsudvalg har godkendt overenskomsten af 3. januar 1968 og at det henstilles, at den af foreningen rejste fredningssag for Kogsbøl mose gennemføres, samt at fredningssagen for de dele af Skast mose, der omfattes af overenskomsten, genoptages.

Ved nævnets kendelse af 5. marts 1971 bestemtes, at de af fredningspåstanden omfattede arealer i Skast og Kogsbøl moser fredes, dog med følgende ændring: Nordgrænsen for de fredede områder i Skast mose bliver kanal 12 og i fortsættelse deraf mod øst skellet mellem matr. nr. 98 og matr. nr. 2 Skast, indtil grænsen møder den forlagte kanal 14 og følger derefter denne i sydøstlig retning til det sydøstligste hjørne af matr.

nr. 2 Skast. Vestgrænsen for fredningen i Skast mose bliver kanal IX og IX B. Endvidere bestemmes det for så vidt angår Kogsbøl mose, at grænsen for det område, der skal fredes vil være at drage efter en besigtigelse i marken en gang i foråret eller forsommeren 1971. Grænsedragningen bør ske under medvirken af repræsentanter for nævnet, Statens Jordlovsudvalg, de øvrige lodsejere, Danmarks Naturfredningsforening samt Fredningsplanudvalget og med bistand af amtslandinspektøren.

Med hensyn til retsvirkningerne af fredningen lægges de af Danmarks Naturfredningsforening nedlagte påstande til grund. Dette medfører at fredningen af Skast mose sker i overensstemmelse med overenskomsten af 3. januar 1968. Der må herefter foretages detailldræning i en afstand af indtil 100 meter mod øst fra kanal IX og IX B til disse, men derudover må der ikke drænes eller foretages anden form for afvanding.

Det i kendelsen nævnte grænsedragningsmøde for så vidt angår Kogsbøl mose afholdtes den 14. maj 1971, hvor nævnet traf følgende beslutning:

" Under forudsætning af, at gårdejer Jens Petersen underskriver en deklARATION om forbud mod kunstig afvanding på den del af hans ejendom, der ligger nord for Kogsbøl rangrøft sættes grænserne for det område, der i Kogsbøl mose omfattes af fredningssagen således:

Skellet følger østgrænsen for matr. nr. 194 Nr. Sejerslev mod nordvestgrænsen, nordgrænsen og vestgrænsen af matr. nr. 219 Nr. Sejerslev tilhørende Laust Hansen Bendesen, derfra videre nordpå langs grænsen af de Jens Petersen tilhørende arealer til parcelvej, parcel 145, kortblad 7 Nr. Sejerslev. Fredningsgrænsen fortsætter mod nord langs østgrænsen af parcel 30, kortblad 7, helt op til skellet mod Borg ejerlav. For så vidt angår de øvrige grænser for det område, der fredes i

Kogsbøl mose, henvises til Danmarks Naturfredningsforenings kort af juli 1968.

Det tillades gårdejer Jens Petersen og Statens Jordlovsudvalg som fremtidig ejer af matr. nr. 194 at grave en grøft fra det offentlige vandløb i sydskellet mod nord i hele østskellet af matr. nr. 194 Nr. Sejerslev.

Nævnet er enig i, at tillade, at de områder, der er opdyrket, forsat dyrkes.

Det areal indenfor det fredede område, der allerede er opdyrket må fortsat anvendes som græsningsareal med almindelig omdrift. Dette areals vestgrænse må forlænges mod nord til skæringen af ejerlavskellet mod Borg. Det derved fremkomne uopdyrkede trekantareal må opdyrkes og anvendes på samme måde som det lige før omtalte fredede areal. Det tillades, at der i grænseskellet mellem Borg og Nr. Sejerslev ejerlav udfør det netop omtalte areal graves en grøft, der må sættes i forbindelse med afvandingsanlægget i Borg og Skast moser.

Denne grøft må dog ikke graves længere mod nordvest end 600 meter fra det hjørne, hvor Visby, Nr. Sejerslev og Borg ejerlav mødes.

Der må ikke foretages yderligere afvanding i det fredede område.

Matr. nr. 194 Nr. Sejerslev og parcel 417/170, kortblad 8, må anvendes til græsning med omdrift."

Efter at Borg mose helt er udgået af fredningspåstanden, og efter ovenanførte begrænsninger af fredningen for Skast- og Kogsbølmoser omfatter fredningen følgende matr. nr.: Skast mose:
1, 2, 7, 11, 16, 40, 44, 49, 58, 66, 71, 72, 74, 81, ⁸³88, 89, 92, 94, 98, 114, 115, 131, 132, 139, 140, 150, 152, 154, 155, 157, 159, 171, 173, 177, 196, 200, 204, 205, 206, 225, 236, 243, 303, 304, 306, 339, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 396, 409 og 420.

Kogsbøl mose: Matr. nr. 15,22,68,69,124,142,171,192,361,
372,373,463,488,517,533,545,555,557,558,560 og 583.

For så vidt angår Skast mose har nævnet den 6. september 1973 truffet beslutning om, at de lodsejere, der forpligter sig til at lade deres arealer henligge udyrket, ved den endelige erstatningskendelse, skal have tilkendt erstatning svarende til deres bidrag til afvandingssagen, og derudover en særskilt erstatning for at være afskåret fra at dyrke op.

Efter afslutningen af jordfordelingen i Skast mose henlå 6 uopdyrkede lodder samlet i den sydlige del af mosen. Da ejeren af den midterste af 5 i rækkefølge liggende lodder, Chr. Mylin, ønskede af opdyrke sin lod på ca. 4,01 ha, rejste fredningsplanudvalget ved skrivelse af 29. november 1973 begæring om fredningens udvidelse for så vidt angår de nævnte 6 lodder, idet påstanden var sålydende:

- " 1. Områdets karakter må i princippet ikke ændres, hverken ved afvanding, opdyrkning eller tilplantning.
2. De i området værende sjældne planter, hvoriblandt specielt nævnes Kongebregne (*Osmunda regalis*) må ikke opgraves eller på anden måde ødelægges.
3. Der må ikke laves veje eller anlægges stier gennem området, opsættes master, skure, læhegn el. lign.
4. Der må ikke foretages terrænændringer eller henlægges nogen form for affald.
5. Det skal dog være fredningsplanudvalget tilladt at foretage sådanne plejeforanstaltninger, uden udgift for ejeren, at arealets nuværende tilstand opretholdes og således at vækstvilkårene for de nævnte planter opretholdes."

Ved nævnets kendelse af 5. april 1974 blev den udvidede fredningspåstand, der omfatter et areal af Skast mose på ca. 59 ha, taget til følge, dog således at Christian Mylins lod på

ca. 4,01 ha undtages på betingelse af, at lodden mageskiftes og derved placeres nordligst i området umiddelbart ind mod de opdyrkede arealer.

Kendelsen er af fredningsplanudvalget indbragt for Overfredningsnævnet, hvis afgørelse endnu ikke foreligger.

For så vidt angår grænsedragningen i Kogsbøl mose bemærkes, at den i nævnets beslutning af 14. maj 1971 opstillede forudsætning om, at gårdejer Jens Petersen underskriver en deklaration af nærmere bestemt indhold efter det oplyste endnu ikke er opfyldt, men at nævnet ikke finder, at fredningssagens afslutning yderligere bør udsættes af den årsag, idet en ændring af grænsedragningen, såfremt betingelsen ikke opfyldes, bør ske ved rejsning af en supplerende sag.

Vedrørende erstatningsspørgsmålet bemærkes, at fredningserstatningen for de områder indenfor fredningsgrænsen, som er opdyrket, ifølge et gammelt løfte afgivet ved sagens begyndelse i 1967-68, skal tilfalde de lodsejere, som ejede de enkelte lodder inden jordfordelingen. Lodsejerne har påstået erstatningen for de opdyrkede arealer fastsat til beløb, der varierer fra 1000 kr. til 300 kr. pr. ha.

For de arealer i Skast mose, som ikke må afvandes eller opdyrkes har lodsejerne påstået erstatningen beregnet efter en arealerstatning på 2200 kr. pr. ha, samt tillige godtgørelse for pålæg af vejbidrag med 300 kr. pr. ha, for afvandingsbidrag med 15,78 kr. pr. part og for pumpebidrag med 0,45 kr. pr. part kapitaliseret. En lodsejer, Chr. Mylin, Esbjerg, har for det tilfælde, at han ikke får tilladelse til at mageskifte og opdyrke sin lod, hvilket spørgsmål endnu henstår til afgørelse for overfredningsnævnet, påstået erstatningen fastsat til 15.500 kr. pr. ha.

For Kogsbøl mose er erstatningen påstået fastsat til 400 kr. pr. ha for de arealer, der ikke opdyrkes. Sønderjyllands amtsråd har påstået Amtsrådets andel af fredningsudgifterne fastsat til 10% med den begrundelse, at fredningen fortrinsvis sker af naturvidenskabelige hensyn.

Ved sagens afgørelse finder fredningsnævnet, at erstatningen for de opdyrkede arealer i Skast mose (den erstatning som tilfalder de lodsejere, der var ejere inden jordfordelingen) samt for samtlige arealer i Kogsbøl mose uanset om disse er opdyrket eller uopdyrket bør fastsættes til 300 kr. pr. ha. For de arealer i Skast mose, som ikke må afvandes eller opdyrkes bør lodsejernes erstatninger fastsættes til 2000 kr. pr. ha. Endvidere betaler fredningssagen til landvindingssagen en godtgørelse, der svarer til de beløb, som er pålagt det pågældende areal til vejbidrag, afvandingsbidrag og pumpebidrag, sidstnævnte bidrag kapitaliseret. Forudsætningen for disse bidrags udbetaling til landvæsenssagen er det, at de berørte lodsejere samtidig fritages for betaling af bidragene.

Vedrørende fredningens omfang og erstatningernes fastsættelse for de enkelte lodsejere/ejendomme henvises til nedenstående skema.

Ejer:	Matr.nr. Skast mose.	Arealer i Skast mose inden Jord- fordelingen ha. (Erstatning 300 kr. pr. ha.)	Uopdyrkede arealer i Skast mose efter jord- fordelingen ha. (Erstatning 2000 kr. pr. ha.)	Tilkendt erstatning kr.
1. Dora Andersen Skast, 6780 Skærbæk	1, 349	8,61	, 5,10	2.583 <u>10.200</u> ialt 12.783
2. Ella K. Hvidt, Felstedskov, 6200 Åbenrå	2, 252	16,18		4.854
3. Martin R. Hansen, Skastgård, 6780 Skærbæk	7,	7,81		2.343
4. Peter E. Terkildsen, Skast, 6780 Skærbæk	11	2,70	6,69	810 <u>13.380</u> ialt 14.190
5. Lorens J. Christensen, Skast, 6780 Skærbæk	16	2,68	2,74	804 <u>5.480</u> ialt 6.284
6. Nicolaj Jensen Skast, 6780 Skærbæk.	40	2,69		807
7. Mogens Grue, Skast, 6780 Skærbæk	44	0,46		138
8. Erhard E. Ehmsen Bunstje, 6780 Skærbæk.	49	1,25		375

Ejer:	Matr.nr. Skast mose.	Arealer i Skast mose inden jord fordelingen ha (Erstatning 300 kr. pr. ha.)	Uopdyrkede arealer i Skast mose efter jord- fordelingen ha. (Erstatning 2000 kr. pr. ha.)	Tilkendt erstatning kr.
9. Statens Jord- lovsudvalg, Allegade 4, Tønder. (Vedr. Kogsbøl mose se lb.nr. 43.)	58,89 152,206 304,351,396, 409,420	14,65	38,13	4.395 <u>76.260</u> ialt 80.655
10. Knud Knag Østerende 6, Ballum, Skærbæk	66,72, 204, del af 81 og 115	6,73		2.019
11. Chr. Hansen, Spindborg, Randerup, 6261 Bredebro.	71,	0,71		213
12. Anders Nielsen, Vestervej 24, Ballum, Skærbæk	74	0,67		201
13. Chr. Mylin, H.C. Andersens- allé 7, 6700 Esbjerg.	83	2,44	(4,09)	732 (+ yderligere 8180 kr.såfremt lodsejeren ikke får tilladelse til at opdyrke sin lod.)
14. Medert Ehmsens arvinger v/ adv. Lüth, Løgumkloster	88,94, 346,348	6,98		2.094
15. Thomas Hansen, Buntje mark, 6780 Skærbæk.	92,	2,91		873
16. Sagnepræsteembedet i Skast, 6780 Skærbæk.	98, 354	5,63		1.689

Ejer:	Matr.nr. Skast mose.	Arealer i Skast mose ingen jord- fordelingen ha. (Erstatning 300 kr. pr. ha.)	Uopdyrkede arealer i Skast mose efter jord- fordelingen ha. (Erstatning 2000 kr. pr. ha.)	Tilkendt erstatning kr.
17. Andr. Simonsen, Skråvej 15, Ballum, Skærbæk.	114,	0,81		243
18. Bent Andersen, Skast, 6780 Skærbæk.	131, 353,	2,76		828
19. Ane O. Andersen og medejere, Heden, Ballum, 6780 Skærbæk	132,	3,17		951
20. Bakken Chr. Møller, Skast, 6780 Skærbæk	139,	1,17		351
21. Hans Jørgen Callesen, Skast, 6780 Skærbæk.	140, 196, 200,339	7,69		2.307
22. Ane O. Andersen, Heden, Ballum, 6780 Skærbæk.	150	0,38		114
23. Anders Nielsen, og medejere, Vestervej 24, Ballum, Skærbæk.	154	1,78		534
24. Bodil Dahlmann, Randerup, 6261 Bredebro	155	0,71		213
25. Herman Nielsen Skast, 6780 Skærbæk.	157,303	3,34		1.002
26. Th. Højer, Skast, 6780 Skærbæk	159	0,84		252
27. Niels Jensen Hansen, Skast, Skærbæk.	171	2,55		765

Ejer:	Matr.nr Skast mose.	Arealer i Skast mose inden jord- fordelingen ha. (Erstatning 300 kr. pr. ha.)	Uopdyrkede arealer i Skast mose efter jord- fordelingen ha. (Erstatning 2000 kr. pr. ha.)	Tilkendt erstatning kr.
28. Jacob Ehmsen, Kystvej 14, Ballum, Skærbæk	173	2,57		771
29. Karl Pedersen, Skast, 6780 Skær- bæk.	177	2,58		774
30. Bernh. A. Tychsen, og medejere, Skast Hede, 6780 Skærbæk	205	1,22		366
31. A. Chr. Andersen, og medejere, v/ Th. Højer, Skast, Skærbæk	225	0,86		258
32. Niels Boje Kjær, Randerup, 6261 Bredebro	236	0,46		138
33. Lorenz Mærsk, An- dersen, Ballum, 6780 Skærbæk	243	1,66		498
34. Frede Jørgensen, Skast, Skærbæk.	306	4,41		1.323
35. Jordfordelings- kommissionen, Civildommerkantoret, Haderslev.	347	1,16		348
36. Lars Chr. Pedersen, Skråvej 11, Ballum, Skærbæk.	350	2,06		618
37. Areal uden ejer ej matrikuleret			3,23	6.460 x)
			x) Beløbet deponeres i Nationalbanken til fordel for fremtidig ejer/ ejere.	
Ialt Skast mose		125.28 ha	59.98 ha	149.364 kr.
			Evt. yderligere jfr. lb.nr. 13.	8.180 kr.

Ejer:	Matr. nr. Kogsbøl mose	Kogsbøl mose (Erstatning 300 kr. pr. ha.)	Tilkendt erstatning kr.
38. Cornelius Peter- sen, Nr. Sejer- slev, 628o Højer.	22	o,55	165
39. Søren Jensen Sørensen, Nr. Sjerslev, Højer	124	o,18	54
40. Niels Peter Bjørn Nr. Sejerslev 628o Højer	142	o,15	45
41. Marie Nicolajsen og medejere, Højer mark, 628o Højer	192	o,22	66
42. Henry Konstmann Laursen, Nr. Sejerslev, Højer.	372 373	o,62	186
43. Statens Jordlovs- udvalg, Allé- gade 4, Tønder. (jfr. lb.nr. 9)	15,68,69, 171,361, 463,488,517, 533,545,555, 557,558,56o,583,	263,79	79.137
Ialt Kogsbøl mose		265,51 ha	<u>79.653 kr.</u>
Samlet erstatning til lodsejerne:			
Skast mose		149.364 kr. + evt. yderligere 8.18o kr.	
Kogsbøl mose		<u>79.653 kr.</u>	
		229.017 kr. + evt. yderligere 8.18o kr.	<u>=====</u>

Endvidere udredes følgende erstatning til landvæsenssagen
vedrørende Skast mose, Statens Jordlovsudvalgs kontor
vedrørende landvindingssager, Sct. Annæ Plads, København.

Areal tilhørende	vejbidrag	afvandingsbidrag	pumpebidrag kapitalise- ret.	ialt kr.
A. Statens Jord- lovsudvalg	31.63 ha á 300 kr.= 9.489 kr.	Indenfor pumpe- området 678 parter Udenfor pumpe- området 260 parter <u>938 parter</u> á 15,78 kr. = 14.802 kr.	678 parter á 0,45 X 12 = 3.662	27.953
B. Dora Andersen	5.10 ha á 300 kr.= 1530 kr.	255 parter á 15,78 kr. = 4.024 kr.	255 parter á 0,45 kr.x 12= 1377 kr.	6.931
C. Peter E. Ther- kildsen	6.69 ha á 300 kr.= 2.007 kr.	134 parter á 15.78 kr.= 2.115 kr.	134 parter á 0,45 kr.X 12= 724 kr.	4.846
D. Lorenz J.Chris- tensen	2,74 ha á 300 kr.= 822 kr.	110 parter á 15,78 kr. = 1736 kr.	110 parter á 0,45 kr.x 12 = 594 kr.	3.152
E. Chr. Mylin	4.09 ha á 300 kr. = 1227 kr.	123 parter á 15.78 kr. = 1941 kr.	123 parter á 0,45 kr.x 12 = 665 kr.	(3.833 kr. såfremt lods- ejereren ikke får tilladelse til opdyrkning.)
F. Areal uden ejer	3.23 ha á 300 kr. = 969 kr.	162 parter á 15.78 kr. = 2.557 kr.	162 parter á 0,45 kr. x 12 = 875 kr.	4.401
				47.283 kr.
+ evt. yderligere jfr. ovenfor under E.				3.833 kr.

Da der ikke er fremsat krav fra panthavere eller andre om andel i erstatningerne, vil derforannævnte erstatningsbeløb herefter være at udbetale til de anførte ejere.

Da beslutningen om fredningen er truffet den 5. marts 1971 findes det rimeligt, at beløbene forrentes fra denne dato med en årlig rente på $8\frac{1}{2}\%$.

Erstatningen vil være at udrede med $9/10$ af statskassen og $1/10$ af Sønderjyllands amtskommune.

Omkostningerne ved eventuel mageskifte af Chr. Mylins lod, anslået til ca. 1500 kr. udredes af fredningsagen.

Kendelsen skal af nævnet indbringes for Overfredningsnævnet til behandling, men lodsejerne eller øvrige interesserede, der vil påstå kendelsen ændret, skal selv indbringe kendelsen for Overfredningsnævnet, Nyropsgade 22⁴,¹⁶⁰²/København K, inden 4 uger fra kendelsens modtagelse.

Kendelsen vil ved nævnets foranstaltning være at tinglyse på de anførte ejendomme med påtaleret for Fredningsplanudvalget for Sønderjyllands Amt, Danmarks Naturfredningsforening og Fredningsnævnet for Sønderjyllands amts sydlige fredningskreds.

T h i b e s t e m m e s:

De i foranstående fortegnelse anførte og på vedhæftede kort viste ejendomme i Skast og Kogsbøl moser, af areal henholdsvis ^{ca.} 125 ha og ^{ca.} 265 ha, pålægges servitut om fredning i overensstemmelse med forananførte.

Påtaleretten tillægges Fredningsplanudvalget for Sønderjyllands amt, Danmarks Naturfredningsforening og Fredningsnævnet for Sønderjyllands amts sydlige fredningskreds.

I erstatning udbetales til ejerne af de ovenfor anførte beløb, ialt 229,017 kr. eventuelt yderligere 8.180 kr. samt til landvæsenssagen vedrørende Skast mose 47.283 kr., eventuelt

yderligere 3.833 kr., alt med rente 8½% årlig fra den 5. marts 1971 til betaling sker, samt sagsomkostninger ved eventuel mageskifte af Chr. Mylins lod.

Erstatningerne og omkostningerne ved mageskiftet udredes af statskassen med 9/10 og af Sønderjyllands amtskommune med 1/10.

Erling Petersen. Peter Kjær. S.A. Koustrup Edgar Andersen.

... .. *stikket bekræftes.*

Naturfredningsnævnet for Sønderjyllands
amts sydlige fredningskreds
Dommerkontoret i Tønder
Nørregade 31 . Tønder . Telf. 047 2205

22. OKT. 1974

S. A. Koustrup
S. A. Koustrup

FREDNINGSNÆVNET >

5. april 1974.

REG. NR. 4592^{376.}

Naturfredningsnævnet for
Sønderjyllands amts sydlige
fredningskreds, Tønder

År 1974 den 5. april afsagde nævnet bestående af formanden dommer S.A. Koustrup, Tønder, det amtsrådsvalgte medlem, lærer Edgar Andersen, Visby og det kommunalvalgte medlem for Bredebro, borgmester Peter Kjær, sålydende

k e n d e l s e:

i j. nr. 36/67

- Skast mose -

Efter at nævnet ved kendelse af 29. december 1967 havde afvist Danmarks Naturfredningsforenings begæring af 27. september 1967 om fredning af dele af Skats mose, Kogsbøl mose og Borg mose, blev der den 3. januar 1968 mellem Naturfredningsforeningen, lodsejerudvalget og landvindingsudvalget indgået sålydende overenskomst:

" Danmarks Naturfredningsforening frafalder anke af den af fredningsnævnet den 29. december 1967 afsagte kendelse på vilkår, at lodsejerudvalget og landvindingsudvalget forpligter sig til foreløbig ikke at udføre afvandingsprojektet for de dele af pumpeområdet, som ligger syd for kanal XII, d.v.s. kanalerne XIII, XIV og XV, dog således at pumpning fra Borg mose kan ske fra en kanal placeret som den sydlige del af kanal XIV og derfra gennem en ny kanal til et punkt nogenlunde midtvejs mellem kanal X og XII. Det bemærkes, at kanalerne VIII og IX kan udføres.

Det forudsættes herved, at arealer langs de etablerede kanaler, som herefter bliver beliggende inden for den stipulerede fredningsgrænse, men som kan afvandes uden dræning, kan undergives en kultivering. For sådanne arealer langs kanal IX og IX B kan der endvidere foretages en detailldræning i en afstand fra randområderne på omkring 100 meter.

II.

Det er endvidere et vilkår, at lodsejerudvalget i overensstemmelse med formandens tilsagn under mødet forpligter sig til med henblik på fredning at forsøge gennemført en omdeling, hvorved der sker en samling af arealer fra lodsejere, der ikke er interesseret i afvanding og kultivering.

Endelig bemærkes, at lodsejerudvalget er blevet gjort opmærksom på de betydelige naturvidenskabelige interesser, som knytter sig til bevarelsen af de dele af Skast mose, som er nævnt ovenfor, og man vil ikke fra udvalgets side modsætte sig, at dette område om nødvendigt undergives fredning.

Den endelige fredning af de under det stipulerede fredningsområde samlede arealer foretages ved foranstaltning af fredningsnævnet, som fastsætter de erstatninger, der skal gives i anledning heraf og som følge af fredningens virkninger med hensyn til landvindingsagens økonomi. "

Ved nævnets kendelse af 5. marts 1971 er området for fredningen af Skast mose nærmere fastlagt, idet det bestemtes, at det med hensyn til retsvirkningerne af fredningen lægges de af Danmarks Naturfredningsforening nedlagte påstande til grund, og at dette medfører, at fredningen af Skast mose sker i overensstemmelse med overenskomsten af 3. januar 1968.

Efter at jordfordelingen er afsluttet er 6 uopdyrkede lodder samlet i den sydlige del af Skast mose. Disse lodder har et areal på ca. 59 ha og er i rækkefølge fra nord mod syd lod nr. 3 med areal 5,20 ha, lod nr. 108 med 2,73 ha, lod nr. 109 med 4,01 ha, lod nr. 11 med 6,03 ha og lod nr. 110 med 37,90 ha. Den sidste lod med 3,23 ha er ikke nummereret og er beliggende øst for de tre førstnævnte lodder. Ejeren af den midterste af de i rækkefølge liggende lodder, lærer Christian Mylin, Esbjerg, har med henvisning til overenskomsten af 3. januar 1968 ønsket at opdyrke sin lod, hvilket har bevirket, at fredningsplanudvalget ved skrivelse af 29. november

III.

1973 har begæret fredningen udvidet for så vidt angår de nævnte 6 lodder, idet der er nedlagt sålydende fredningspåstand:

1. Områdets karakter må i princippet ikke ændres, hverken ved afvanding, opdyrkning eller tilplantning.
2. De i området værende sjældne planter, hvoriblandt specielt nævnes: Kongebregne (*Osmunda regalis*) må ikke opgraves eller på anden måde ødelægges.
3. Der må ikke laves veje eller anlægges stier gennem området, opsættes master, skure, læhegn el. lign.
4. Der må ikke foretages terrænændringer eller henlægges nogen form for affald.
5. Det skal dog være fredningsplanudvalget tilladt at foretage sådanne plejeforanstaltninger, uden udgift for ejeren, at arealets nuværende tilstand opretholdes og således at vækstvilkårene for de nævnte planter opretholdes."

Lektor ved Botanisk Institut ved Århus Universitet, mag. scient Esbern Warncke har i skrivelse af 23. november 1973 anbefalet den udvidede fredning, idet han bla. anfører: " Jeg vil meget stærkt henstille, at ethvert yderligere kulturindgreb i de tilbageværende og desværre allerede stærkt decimerede egentlige mosearealer undgås, idet et sådant indgreb i blot en af de pågældende parceller helt uundgåeligt vil medføre en total ændring af den nuværende, sammenhængende og harminiske landskabstypes karakter, som jeg finder overmåde bevaringsværdig, ikke mindst ud fra de allerede udtrykte naturvidenskabelige, undervisningsmæssige, historiske og rekreative hensyn. Jeg vil ikke undlade at bemærke, at det netop er i de netop nu truede parceller, man finder den meget sjældne bregne, "Kongebregne (*Osmunda regalis*) flere plantegeografisk interessante arter af mosser, således *Campylopus brevopilus* og *C. pyriforme* samt i øvrigt en artsrig flora i en plantehistorisk interessant regenerationsvegetation."

Naturfredningsrådet har i skrivelse af 5.⁴ februar 1974 lige-

IV.

ledes støttet fredningsplanudvalgets påstand.

Bortset fra Christian Mylin har de øvrige lodsejere ikke rejst nogen indvending imod den nedlagte fredningspåstand.

Foruden at henvise til den indgåede overenskomst, hvori opdyrkning er forudsat tilladt, har Christian Mylin, bl.a. henvist til, at han, da han i efteråret 1973 havde truffet beslutning om opdyrkning, havde henvendt sig til fredningsnævnet, og at nævnets formand i skrivelse af 24. september 1973 meddelte, at opdyrkning var tilladt og at nævnet ikke ville protestere imod, at hans lod blev opdyrket. Han havde straks derefter truffet aftale med hedeselskabets entreprenøraftdeling om kultivering, men arbejdet blev i sidste øjeblik hindret af den nu nedlagte fredningspåstand. Christian Mylin har overfor nævnet fremlagt erklæring fra ejerne af de to nord for hans lod liggende lodder, hvorefter disse er villige til et mageskifte, således at hans areal bliver flyttet mod nord og placeret umiddelbart op imod de nu opdyrkede arealer.

Som sagen således foreligger oplyst, må fredningsnævnet vel finde, at hele det omhandlede område er fredningsværdigt således at bla. yderligere opdyrkning hindres, men da nævnet er af den opfattelse, at Christian Mylin med støtte i overenskomsten af 3. januar 1968 og senere udtalelser fra fredningsnævnet har været berettiget til at forvente, at hans lod kunne opdyrkes, finder nævnet, at Christian Mylins lod, der arealmæssigt kun udgør ca. 1/15 af det samlede uopdyrkede areal bør udgå af den udvidede fredning under den forudsætning, at det sker et magelæg, således at lodden placeres nordligst i det nu uopdyrkede areal umiddelbart ind mod de opdyrkede arealer.

T h i b e s t e m m e s :

Den af fredningsplanudvalget for Sønderjyllands amt fremsatte begæring om udvidet fredning af et uopdyrket område af Skast mose

V.

på ca. 59 ha tages til følge, dog således at en Christian Mylin tilhørende lod på ca. 4 ha undtages, såfremt lodden mageskiftes og derved placeres nordligst i området umiddelbart ind mod de nu opdyrkede arealer.

Peter Kjær

S.A. Koustrup.

/ia.

Udskriftens rigtighed bekræftes,

Naturfredningsnævnet for
Sønderjyllands amts sydlige
fredningskreds, Tønder

, den 22. april 1974.

S.A. Koustrup.

FREDNINGSNÆVNET >

I skrivelsen erklæres det videre, at vegetationen er "særdeles artsrig og varieret og giver rige muligheder for studier af forskellige moseplantesamfunds udvikling.

Dette varierede terræn huser en meget rig fuglebestand, specielt af ande- og vadefugle, men også så sjældne fugle som Mosehornugle og Græshoppesanger træffes i moserne. Endvidere findes i moserne en særdeles god bestand af rådyr og harer, og det udstrakte område tjener som forsyningsområde med jagtbart vildt til de omliggende landbrugsområder."

Til støtte for påstanden henvises der til sålydende udtalelse af 1. juni 1967 fra Botanisk Institut:

"Den 26.-27. maj foretoges botanisk besigtigelse af mosekomplekset omfattende Skast Mose, Kogsbøl Mose og Borgmose i Tønder Amt.

I vegetationsmæssig henseende falder området ret naturligt i 2 afsnit.

1. Skast Mose.

Mosen bærer præg af at have været udnyttet til tørvegravning, en gravning der er foregået ved åbning af mindre grave. Disse grave er forlængst tilvoksede og en regenerationsvegetation er etableret. I den nordøstlige del af mosen har vegetationen et næringsrigt præg med et stort antal blomstrende urter og mange forskellige græs- og halvgræsarter. Der er grund til at nævne

Festgræs (*Hierochloë odorata*)

Toradet Star (*Carex disticha*)

Blærestar (*Carex vesicaria*)

Hunde-Viol (*Viola canina*)

Maj-Gøgeurt (*Orchis majalis*)

Troldurt (*Pedicularis palustris*)

Skeblad (*Alisma plantago-aquatica*)

Billebo-Klaseskærm (*Oenanthe aquatica*).

I den sydlige og sydvestlige del af Skast Mose findes et stort parti med hedelyng. Dette areal bærer i dag præg af en afbrænding, der fandt sted for en 7-8 år siden, og som har bevirket, at lyngtæppet er særdeles livskraftigt i øjeblikket. Også på den øvrige buskvegetation sporer man tydeligt brandens virkning.

Blandt lyngmosens arter bør man særlig hæfte sig ved den sjældne bregneart Kongebregne (*Osmunda regalis*), der optræder i stort antal.

2. Kogsbøl Mose og Borgmose.

Begge disse moser er præget af en intens afskrabning af tørvesmuld. Flere af de afskrabede flader henligger i dag vegetationsblottede, medens andre er under tilgroning. Der er således skabt mulighed for at studere arternes indvandring på de blottede flader. Fra disse områder kan nævnes følgende planter:

Tråd-Star (*Cares lasiocarpa*)
Skede-Star (*Carex hostiana*)
Grå Star (*Carex canescens*)
Gul Frøstjerne (*Thalictrum flavum*)
Benbræk (*Narthecium ossifragum*).

I den nordlige del af Kogsbøl Mose optræder også en del af den under Skast Mose omtalte lyhgmose. Endelig må nævnes de store pile- og bævreaspektrat, der træffes i den vestlige del af mosen, samt som mindre bevoksninger spredt udover hele området.

Mosens botaniske værdi må først og fremmest ses på baggrund af det meget store artstal, der gør den velegnet til ekskursionsområde med mulighed for en effektiv undervisning i plantekendskab; samtidig frembyder mosen et velegnet objekt for studier vedrørende mosesamfunds regeneration."

Af erklæringer fra Vildtbiologisk Station, der er fremlagt i sagen, fremgår, at moserne frembyder et rigt dyreliv.

Vildt af mange arter er konstateret i rigelige mængder i moserne. En urfuglehøne menes iagttaget i Kogsbøl mose. Odden forekommer i Skast mose.

I skrivelsen har Danmarks Naturfredningsforening nedlagt sålydende fredningspåstand:

"Der må ikke foretages yderligere afvanding af moserne.
Arealerne må ikke opdyrkes.

Tilplantning med løv- eller nåletræer må ikke finde sted.
Bebyggelse skal ikke være tilladt. Opstilling af boder, skure, master eller andre skæmmende indretninger må ikke finde sted. Tørvegravningsmateriel der ikke mere anvendes skal fjernes.

Området må ikke anvendes til henkastning af affald, ligesom der ikke må etableres bilophugningspladser.

Terrænformerne må ikke ændres ved afgravning eller opfyldning. Afskrabning af tørvesmuld må således ikke finde sted i Sdr. Skast Mose, hvorimod fredningen ikke skal være til hinder

for tørvegravning til eget brug. For de øvrige mosers vedkommende skal afskrabning af tørvesmuld og tørvegravning være tilladt.

De påtaleberettigede kan foretage rydning af træ- og buskbevoksninger, ligesom de kan foretage de nødvendige skridt til at bevare stedets naturtilstand.

Påtaleret tillægges Fredningsnævnet for Tønder amtsråds-kreds, Naturfredningsrådet og Danmarks Naturfredningsforening."

Danmarks Naturfredningsforening har forbeholdt sig at ændre fredningspåstanden under sagens behandling for nævnet.

- - - - -

Fredningspåstanden omfatter arealer af art.nr.e 1,2,4, 6,7,11,16,18,22,23,31,37,38,39,40,41,44,49,58,60,61,64,66, 69,70,72,74,75,76,77,78,80,83,84,85,87,88,89,90,91,92,94,98, 114,115,119,124,131,132,134,139,140,143,150,152,154,155,157, 159,161,167,168,171,172,173,174,175,177,182,190,196,200,204, 205,206,213,222,225,227,236,240,243,284,303,304,306,313,339, 346,347,348,349,350,351,352,353,354 og 355 Skast by og sogn, af art.nr.e 2,3,6,7,10,11,55,56,61,64,67,75,76,86,99,105,121, 130,139,150,168,181,199,211 og 220 Borg by, Brede sogn, af art.nr.e 1,3,7,10,11,23,24,25,43,44,51,83,85,90,91,92,97,99, 107,108,110,129 og 142 Harres by, Brede sogn, og af art.nr.e 15,20,22,35,68,69,142,171,192,194,361,372,373,462,463,488,517, 533,555,557,558 og 560 Nr.Sejerslev by, Emmerlev sogn.

Disse arealer ejes af ialt ca. 120 lodsejere.

For så vidt angår Kogsbøl mose bemærkes, at næsten hele denne mose ejes af Statens Jordlovsudvalg.

Meddelelse om fredningen er udsendt til alle lodsejere den 14. november 1967 samt indrykket i Statstidende for den 16. november 1967 og i Den lille Avis for den 23. november 1967.

Den 1. december 1967 afholdt nævnet, hvis medlemmer under nærværende sag har været dommerfuldmægtig E.Oppermann, Tønder, som suppleant for nævnets ordinære formand, fhv. gårdejer Niels Lund, Vester Gammelby pr. Højer, som amtsrådsvalgt medlem, overlærer Knud Nielsen, Bredebro, (for Brede sogn), husmand Peter Petersen, Kærgård pr. Højer, (for Emmerlev sogn), og gårdejer Thomas Thomsen, Skast pr. Ballum, (for Skast sogn), et foreløbigt forhandlingsmøde på "Højkro" i Sdr.Sejerslev. I forbindelse med mødet foretog nævnet besigtigelse.

Dr.phil.H.Ødum, Naturfredningsrådet, støttede fredningsforslaget og - påstand såvel udfra landskabsæstetiske som naturvidenskabelige synspunkter og fremhævede betydningen af, at der fremover reserveredes forsknings- og studieområder. Dr.Ødum redegjorde endvidere for betydningen af, at der såvel i denne landsdel som andre steder bevares områder, der viser landets natur, inden den store landskabskultivering satte ind.

Naturfredningsrådet havde derhos støttet fredningssagens rejsning med et skriftligt indlæg.

Der blev fra flere sider fremsat protester imod fredningssagens gennemførelse. Især blev det for så vidt angår Skast og Borg moser gjort gældende, at der for disse moser netop var færdigprojekteret en afvandingsplan "Ballum enge og Skast mose", der berører mange landbrugsejendomme omkring de nævnte moser. Under besigtigelsen konstaterede nævnet, at store lavtliggende landbrugsarealer især øst for Borg mose var oversvømmet.

Lodsejerudvalget for afvandings sagen "Ballum enge og Skast mose", gårdejer Marten Refslund Hansen, "Skastgård" pr. Ballum, redegjorde for afvandings sagens påbegyndelse helt tilbage i 1959.

Gårdejer Marten R.Hansen fremhævede især det urimelige i, at fredningssag først blev rejst nu, netop som afvandingsprojektet skulle påbegyndes i praksis. Det fremhævedes endvidere, at naturfredningsforeningen for ca. 10 år siden havde fået meddelelse om afvandingsprojektet.

Ekspeditionssekretær Lorenzen, Landbrugsministeriet, støttede på landbrugsministeriets og landvindingsudvalgets vegne fuldtud lodsejernes protest og oplyste, at landvindingsudvalget i 1959 skriftligt havde underrettet såvel naturfredningsforeningen som naturfredningsrådet om landvindingsprojektet Ballum enge-Skast mose.

Amtsvejinspektør Knud Jensen protesterede på Tønder amtsråds vegne imod den rejste fredningssag for så vidt angår de områder, der omfattes af afvandingsprojektets gennemførelse, det vil sige Skast og Borg moser i deres helhed.

Civilingeniør Høst Madsen, Hedeselskabet, redegjorde for afvandings sagen og dens betydning for de landbrugsejendomme, der ligger ved mosen. Civilingeniøren oplyste, at den vej, der

af Jordlovsudvalget er anlagt i Kogsbøl mose påtænkt videreført ind i Skast mose. Vejprojektet udgør rent økonomisk ca. 30 % af hele afvandingsprojektet.

Direktør Fr. Heick, Statens landvindingsudvalg, oplyste, at afvandingsprojektet såvel teknisk som økonomisk er færdigberegnet og at det må ses som en helhed, der kun vanskeligt kunne tåle beskæringer af fredningsmæssige eller andre hensyn. Rammebevillingen på finansloven var i orden, men da afvandingsprojektet er på en 6-7 mill. kr. skulle det forelægges finansudvalget.

Administrationschef V. Hauch støttede på Statens Jordlovsudvalgs vegne de protester, der fra andre sider er rettet mod fredningspåstanden for så vidt angår Skast og Borg moser. Administrationschefen var derfor af den opfattelse, at nævnet i sin videre behandling af den rejste fredningssag burde dele denne i to, således at der først og fremmest på grund af afvandings sagen blev taget stilling til Skast og Borg moser og i en særskilt sag stilling til fredning af Kogsbøl mose. Statens Jordlovsudvalg protesterede derhos mod fredning af Kogsbøl mose.

Direktør Fr. Heick, der tillige er medlem af bestyrelsen for Danmarks Naturfredningsforening, oplyste, at der ikke stod en enstemmig bestyrelse i naturfredningsforeningen bag den rejste påstand.

Landinspektør Jørgensen, Fredningsplanudvalget, oplyste, at fredningsplanudvalget ikke har beskæftiget sig med den rejste fredningssag.

Landinspektør Jørgensen bekræftede derhos, at fredningsplanudvalget ikke overfor Landvindingsudvalgets myndigheder eller andre myndigheder har tilkendegivet, at der var fredningsinteresser i området.

Dr. Ødum oplyste, at en fredning af Skast og Borg moser ikke af naturvidenskabelige grunde harmonerer med en afvanding af moserne.

Under forhandlingerne forsøgte forgæves forlig.

Lodsejerne, panthaverne og øvrige interesserede, de respektive kommuner, naturfredningsforeningen m.fl. blev herefter indkaldt til et egentligt forhandlingsmøde på "Højkro" den 20. december kl. 15.00. Indvarsling skete i Statstidende for den 5. december 1967, Den lille Avis for den 7. december 1967, Vestkysten for den 4. december 1967 og Jydske Tidende for den 5. de-

cember 1967. Kommunerne og institutionerne blev derhos tilskrevet om nævnte møde. På grund af formandens sygdomsforfald omberammedes mødet til den 29. december 1967 kl. 10.00. Omberammelsen blev bekendtgjort i Statstidende for den 22. december 1967 samt ved opslag på "Høj Kro" fra den 19. december 1967. Institutionerne m.fl. fik telefonisk besked om omberammelsen, ligesom det blev foranlediget, at Vestkysten og Jydske Tidende skrev herom.

På mødet den 29. december 1967 var der bl.a. fremmødt en del lodsejere. De mødte lodsejere - på nær 2 - protesterede imod fredningen og bebudede erstatningskrav rejst, såfremt fredningen gennemførtes.

Det blev fra Hedeselskabets og Landbrugsministeriets side oplyst, at der muligvis kunne udarbejdes et nyt afvandingsprojekt, der skulle tilgodese alene de arealer, der ligger udenfor grænserne af det fredede område, men dette ville blive væsentlig dyrere for lodsejerne, idet det vil betyde, at kun lodsejerne på den ene side af kanalen skulle betale til kanalen og at bevillingen ikke ville kunne benyttes til et sådant projekt, idet det hertil krævedes, at der rejstes en helt ny landvindings-sag.

På mødet gik sognerådsformand Thorvald Kristensen på Brede kommunes vegne ind for at afvandingsprojektet gennemførtes.

Også på dette møde søgtes forgæves forlig.

- - - - -

Det er under sagen oplyst, at det omhandlede afvandingsprojekt "Ballum enge og Skast mose" ialt vedrører ca. 1700 ha., hvoraf Skast og Borg moser dog kun udgør ca. 280 ha. Udgifterne er projekteret til ca. 6,2 mill. kroner. Rammebevilling foreligger og arbejdet skulle påbegyndes omkring 1. april 1968. Projektet er vedtaget af et flertal af lodsejerne den 20. september 1967. Afvandings-sagen er rejst i 1959. ~~Afvandings-sagen er rejst i 1959.~~ Nævnet har under sagen modtaget oplysning fra Statens landvindingsudvalg om, at Danmarks Naturfredningsforening og Naturfredningsrådet ved skrivelser af 23. april 1958 og 27. april 1959 har modtaget meddelelse om afvandings-sagen.

- - - - -

Indledningsvis bemærkes, at nævnet er af den opfattelse, at der straks bør tages stilling til, hvorvidt Skast og Borg moser bør fredes eller ikke og at spørgsmålet om eventuel

fredning af Kogsbøl mose bør udsættes til senere forhandling og påkendelse.

Selv om nævnet finder, at Skast og Borg moser udfra såvel naturvidenskabelige som landskabsæstetiske synspunkter er fredningsværdige, finder nævnet dog, at disse synspunkter ikke bør tillægges vægt fremfor de uomtvistelige landbrugsøkonomiske interesser, der er forbundet med gennemførelse af afvandingsprojektet.

Nævnet finder i denne forbindelse at måtte tage hensyn til den omstændighed, at fredningssagen er rejst på et tidspunkt, der ligger umiddelbart foran et kostbart afvandingsprojekts virkeliggørelse og på, at fredning af de nævnte 2 moser nødvendigvis måtte medføre udredelse af store erstatninger til lodsejerne og ejerne af de landbrugsejendomme omkring moserne, der ligger indenfor afvandingsprojektets interesseområde.

Da en fredning og en afvandning af området derhos af naturvidenskabelige grunde ikke harmonerer sammen finder nævnet herefter, at der ikke bør ske fredning af Skast og Borg moser, hvorfor fredningspåstanden nægtes fremme for så vidt angår alle art.nr.e i Skast by og sogn, Borg by, Brede sogn, og i Harres by, Brede sogn, der omfattedes af den nedlagte fredningspåstand.

Nævnet tager dog forbehold om senere eventuelt efter afvandingsprojektets gennemførelse og efter forhandling med parterne at tage spørgsmålet om eventuel fredning af en mindre del af Borg og/eller Skast mose op til behandling, dog kun såfremt dette kan ske uden skade for afvandings sagen.

T h i b e s t e m m e s :

Den af Danmarks naturfredningsforening nedlagte påstand om fredning af Skast og Borg moser og således af arealer af art.nr.e 1,2,4,6,7,11,16,18,22,23,31,37,38,39,40,41,44,49,58, 60,64,66,69,70,72,74,75,76,77,78,80,83,84,85,87,88,89,90,91, 92,94,98,114,115,119,124,131,132,134,139,140,143,150,152,154, 155,157,159,161,167,168,171,172,173,174,175,177,182,190,196, 200,204,205,206,213,222,225,227,236,240,243,284,303,304,306, 313,339,346,347,348,349,350,351,352,353,354 og 355 Skast by og sogn, af art.nr.e 2,3,6,7,10,11,55,56,61,64,67,75,76,86,99, 105,121,130,139,150,168,181,199,211 og 220 Borg by, Brede sogn, af art.nr.e 1,3,7,10,11,23,24,25,43,44,51,83,85,90,91,92,97, 99,107,108,110,129 og 142 Harres by, Brede sogn, vil ikke være

at tage til følge.

E.Oppermann,
fm.

som suppleant for formanden.

Knud Nielsen.

N.N.Lund.

Thomas Thomsen.

-o-o-o-o-o-o-

qⁿ/dm

Udskriftens rigtighed bekræftes.

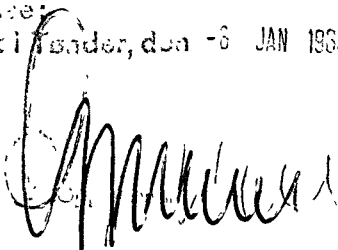
FREDNINGSNÆVNET

for

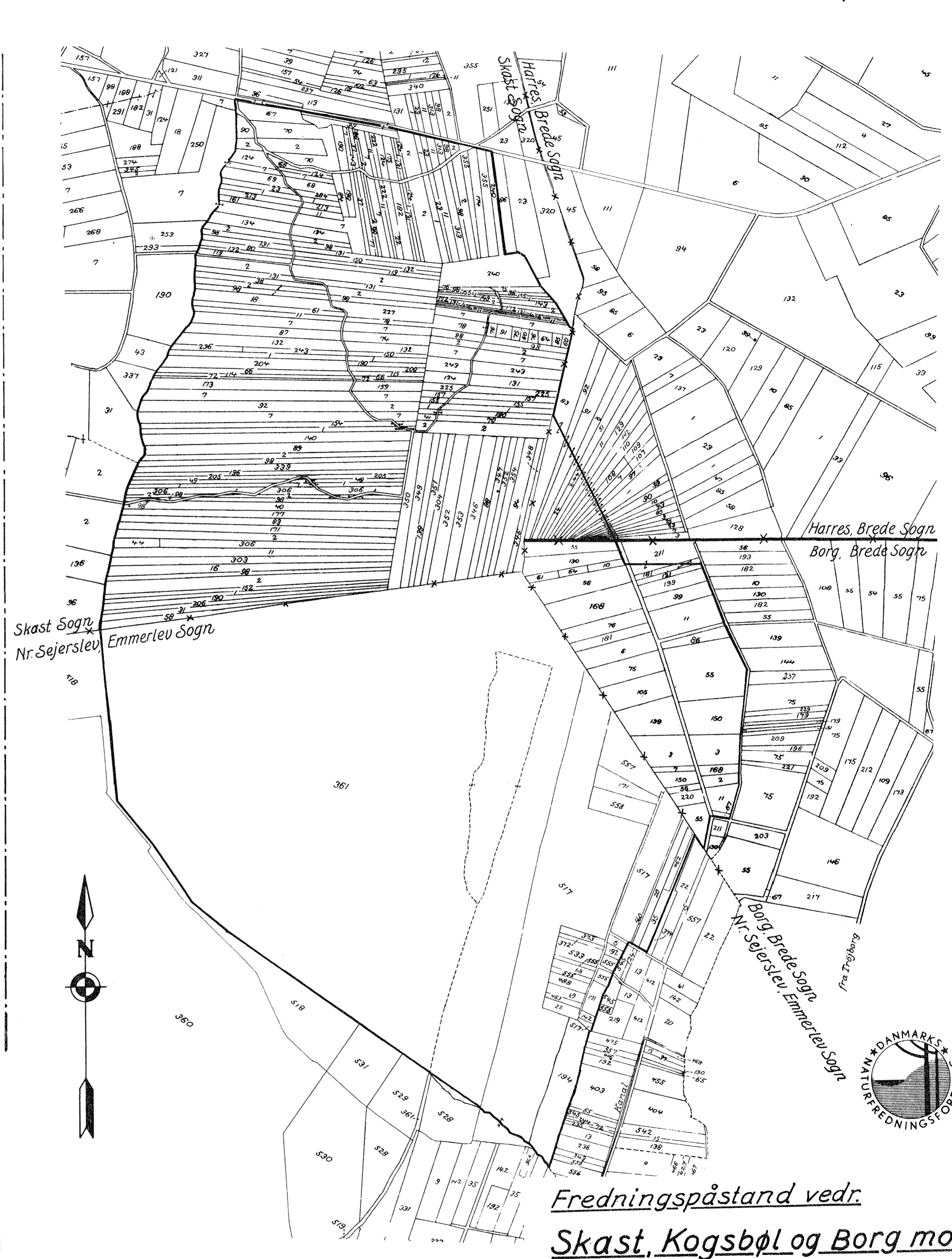
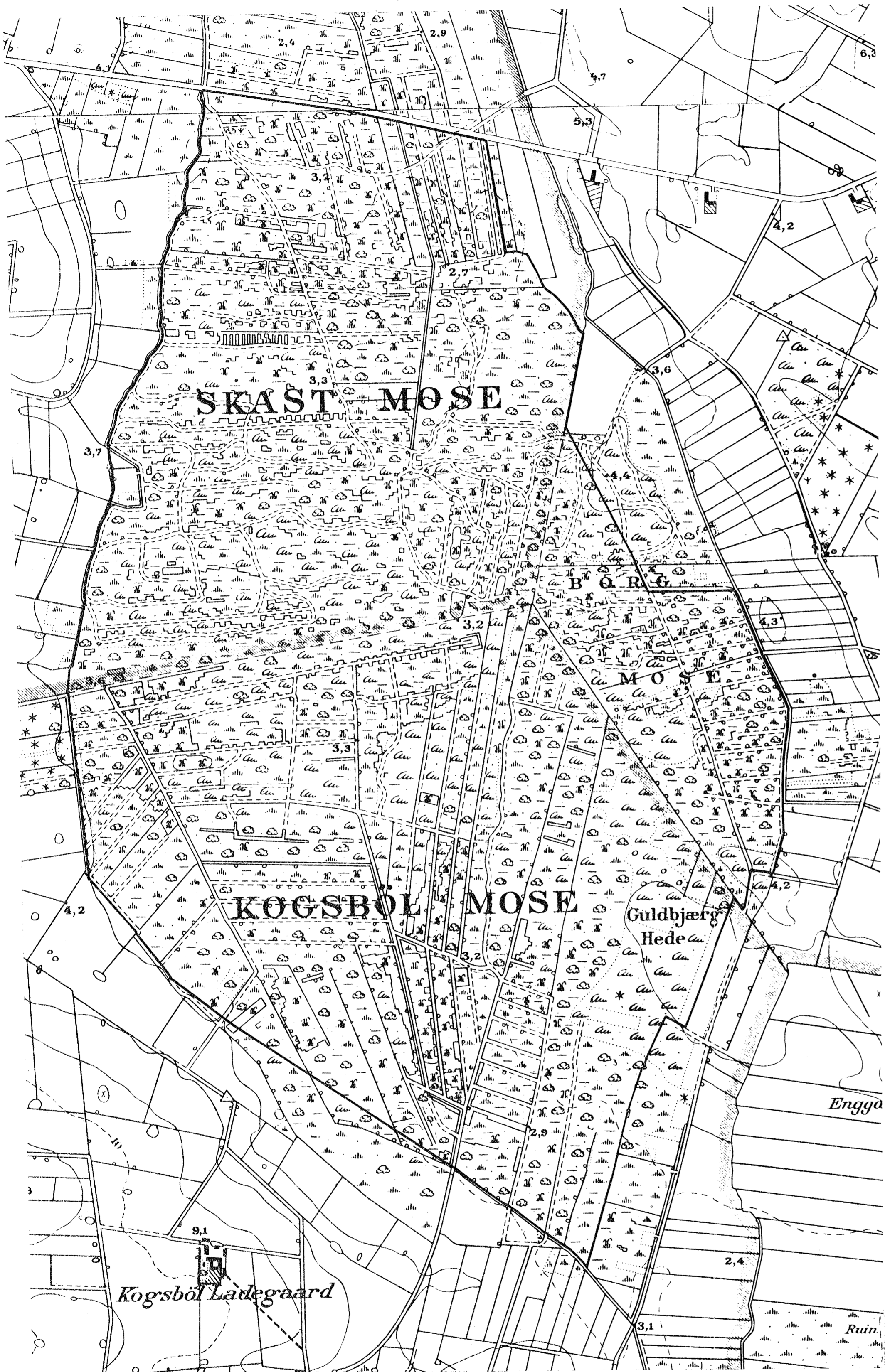
Tønder amts Udskreds

adresse:

Dommerkontoret i Tønder, den -6 JAN 1968

KORT>

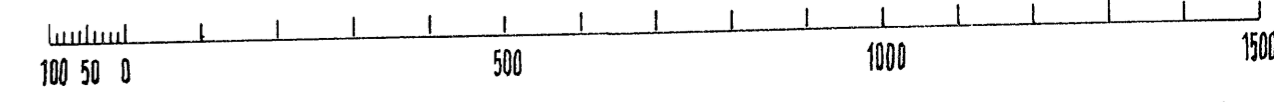

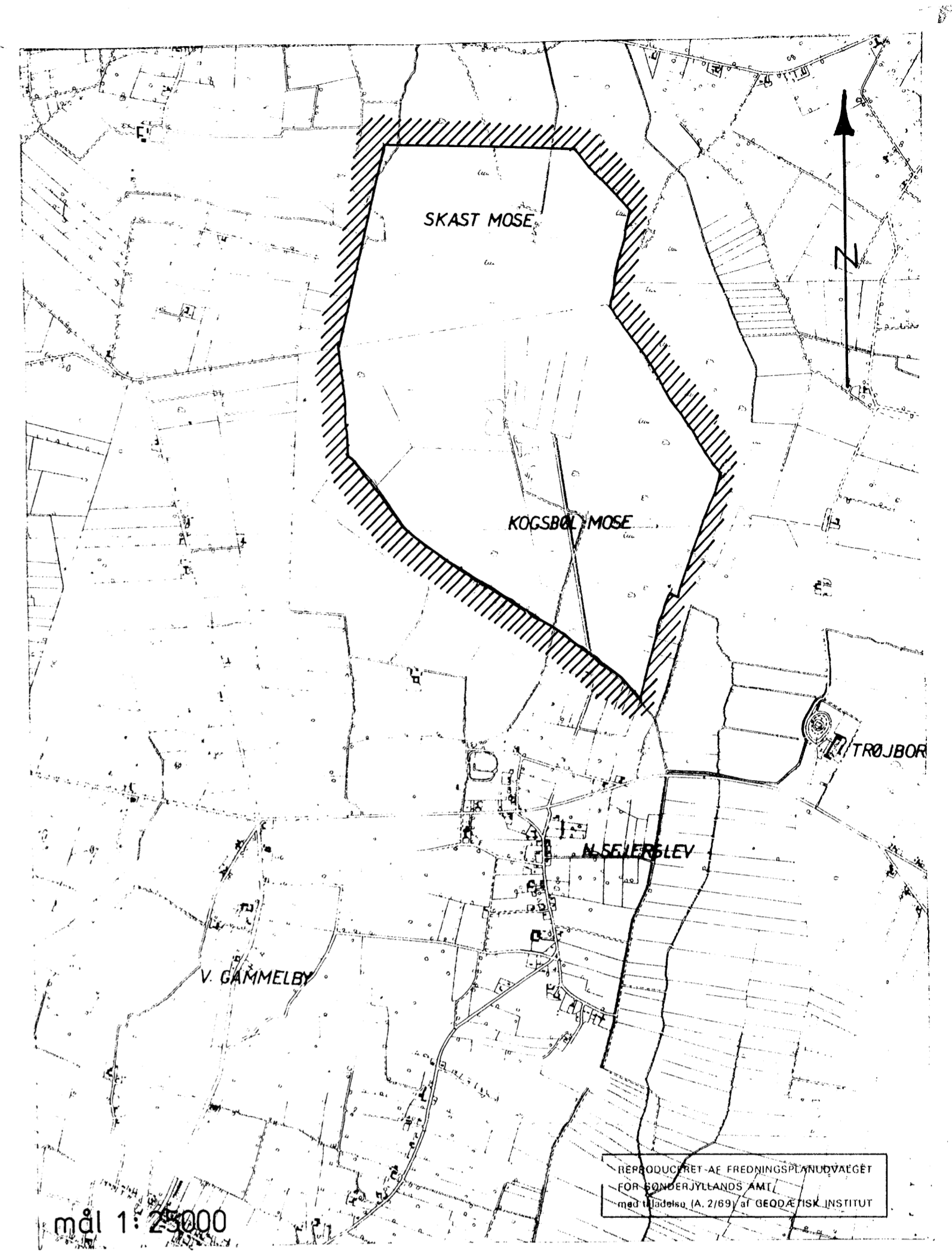
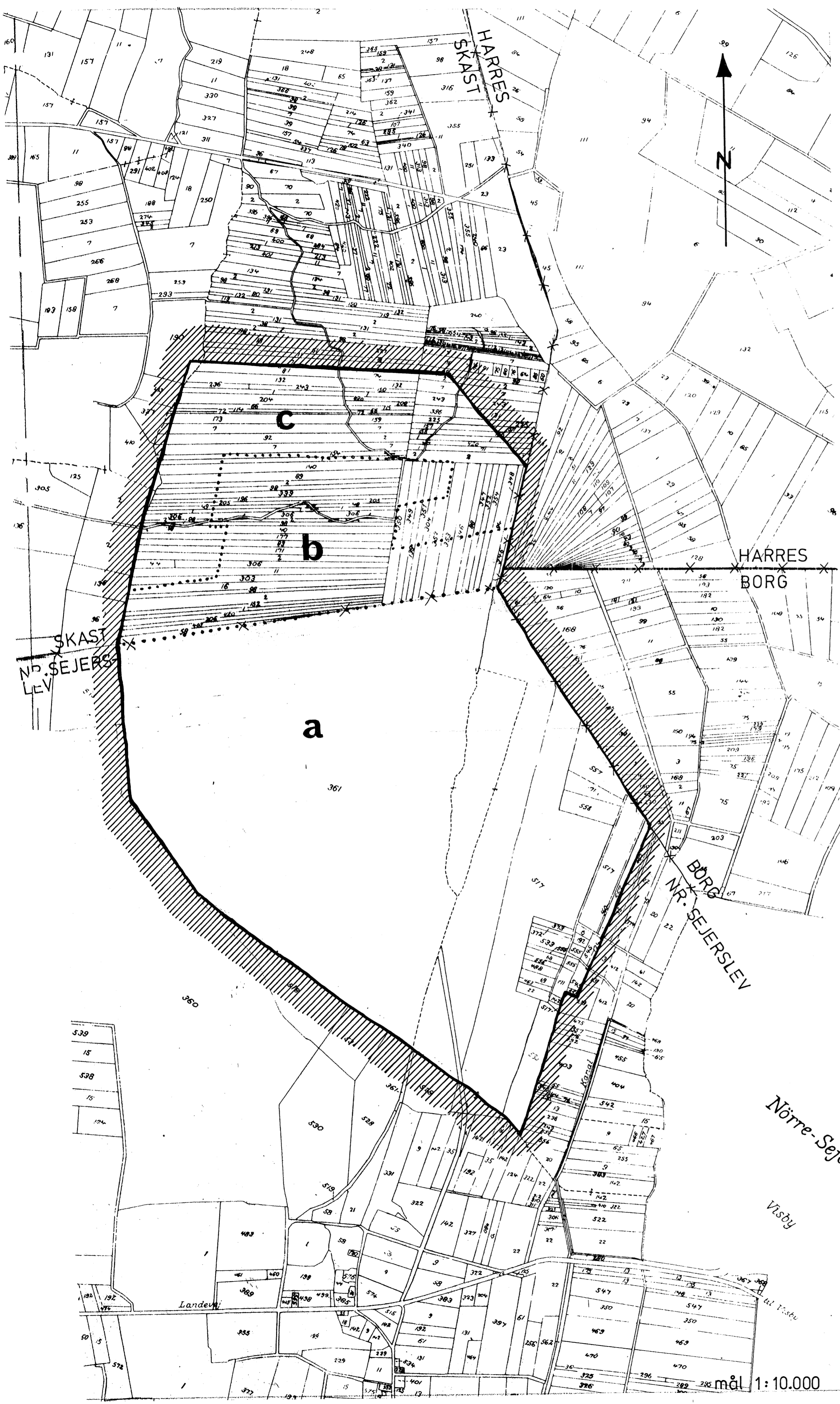
*Fredningspåstand vedr.
Skast, Kogsbøl og Borg moser.
Tønder Amt.*

— Signatur for fredningens område.

REG. NR. 04597.000

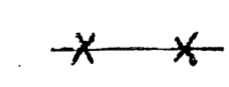
Målestok: ca. 1:10 000

FREDNING AF SKAST- OG KOGSBØL MOSER

SIGNATURER:

- FREDNINGSGRÆNSE
- OMRÅDEGRÆNSE
- EJERLAVSGRÆNSE

REG. NR. 04597.000

 FREDNINGSPLANUDVALGET FOR SØNDERJYLLANDS AMT
 Amtshuset, 6200 Åbenrå

22. okt 1974

DISPENSATIONER>

Afgørelser – Reg. nr.: 04597.00

Dispensationer i perioden: 23-09-1977 - 25-03-1999

År 1977 den 23. september afholdt nævnet bestående af formanden, dommer S.A. Koustrup, der amtsrådsvalgte medlem, lærer Edgar Andersen, Visby og det kommunalvalgte medlem, borgmester Peter Kjær, møde i Skast mose, hvor da foretoges:

J. nr. 100/77

jfr. 36/67

Anmeldelse om at grøften i Skast mose fra Kanal XII mod syd til Ehmsens parcel er i strid med fredningsbestemmelsen i Skast-mose-fredningen.

Der fremlægges skrivelse af 6. december 1974 fra revisor Christian Mylin med senere påtegninger, samt skrivelse af 28. april 1977 fra fredningsplanudvalget, fotokopi af nævnets skrivelse af 10. juni 1977 til revisor Mylin, kopi af indkaldelse til mødet i dag, samt skrivelse af 12. september 1977 fra revisor Mylin.

Mødt var

for fredningsplanudvalget sekretariatsleder Blinkenberg,
for Hedeselskabet, distriktsbestyrer Bjerregaard,
for Statens Jordlovsudvalg, landinspektør Hvid,
for Danmarks Naturfredningsforening, arkitekt Nørgård-Beth.
for Sønderjyllands amt, ingeniør Erik Petersen,
lodsejerudvalget ved gårdejerne Martin R. Hansen og Thomas Hansen,
samt for fru Ehmsen, Andreas Schramm og Andreas Jepsen.

Distriktsbestyrer Bjerregaard, Hedeselskabet, oplyser, at grøften fra kanal XII mod syd til mosevejen ved Dora Andersens parcel er et gammelt kommunevandløb, kaldt Skast moses midtergrøft. Vandløbet er blevet uddybet i 1923, og har siden været vedligeholdt af Skast kommune. Der er tale om en grøft, der på fredningskortet går over det areal,

der er betegnet med C.

Andreas Schramm og Andreas Jepsen oplyser, at de mener at der fra mosevejen mod syd har været et privat vandløb, og at dette var årsagen til at deres afdøde svigerfader etablerede grøften ned til sin lod.

Amtslandinspektør Faldt Larsen oplyser, at lodderne som skal udlægges til Dora Andersen, Lorenz Christensen, Chr. Mylin og Peter Terkildsen endnu ikke er endelig afsat, og at den vej, som er fremkommet ved Ehmsens etablering af grøften for jordfordelingens skyld godt kan blive liggende, hvor den nu ligger i marken, således at vejen kommer ind under kommunens vej matr. nr.

For jordfordelingens lodsejerudvalg blev det oplyst, at vejen langs østsiden af de nævnte lodsejeres fremtidige lodder, er til brug for samtlige tilstødende lodsejere, herunder også afdøde Ehmsens arvinger og Jordlovsudvalget.

Andreas Schramm og Andreas Jepsen bemærker, at de er indforstået med at blokere grøften ved mosevejens nordlige begyndelse ved Dora Andersens parcel, således at grøften ikke kan være afvandringsgrøft. De vil gøre dette ved at smide et læs jord ned i grøften efter at have sat en prop i røret ved overkørslen.

Distriktsbestyrer Bjerregård og formanden for lodsejerudvalget Martin R. Hansen oplyser, at bunden i kanal XII ligger 1,45 meter under bunden i Skast moses midtergrøft, og at midtergrøften derfor ikke kan anses for at afvande området, idet afvandingen sker til den lovlige grøft, kanal XII. Midtergrøften må antages i det væsentlige at tjene til vejafvanding. Lodsejerudvalget er derfor ikke indstillet på at blokere grøften ved kanal XII ved dennes udløb, idet dette vil medføre, at vejen vil være mindre egnet til kørsel i våde perioder.

Fredningsplanudvalget ved sekretariatsleder Blinkenberg bemærker, at planudvalget kan tiltræde at grøften fra Ehmsens parcel til mosevejens begyndelse udfør Dora Andersens parcel bibeholdes mod at afløbet blokeres som tilbudt af Andreas Schramm og Andreas Jepsen.

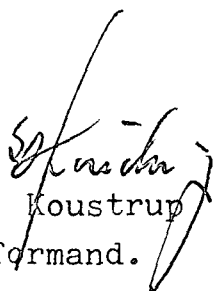
For så vidt angår grøften derfra mod nord til kanal XII vil planudvalget ikke protesterer imod, at dette stykke foreløbig bibeholdes som det nu ligger i marken, men tager forbehold om at tage sagen op senere, hvis det viser sig at grøften alligevel tjener som afvandingegrøft for andre arealer end dem, der ligger lige omkring vejen.

Danmarks Naturfredningsforening ved arkitekt Nørgård Beth bemærker, at han kan tilslutte sig det foran af fredningsplanudvalget anførte.

Der var i nævnet enighed om, at den af arvingerne efter gårdejer Ehmsen tilbudte blokering af grøften ved mosevejens nordlige begyndelse ved Dora Andersens parcel, på effektiv måde vil hindre en afvanding af mosen, samt at det, efter det af distriktsbestyrer Bjerregaard fra Hedeselskabet og lodsejerudvalgets medlemmer oplyste må antages, at midtergrøften (det gamle kommunevandløb) ikke i væsentligt omfang tjener til afvanding af andre områder end vejarealet.

Herefter og da de ved grøftens etablering skete terrænændringer ikke findes at være væsentlige for fredningssagen, var der i nævnet enighed om at indstille til overfredningsnævnet at tillade, at den etablerede grøft bibeholdes mod at grøften som tilbudt af Ehmsens arvinger blokeres ved mosevejens begyndelse, samt at der f.s.v. angår den del af grøften, som er beliggende mellem kanal XII og mosevejens begyndelse tages forbehold om senere genoptagelse af sagen, hvis grøften i videre omfang end påregnet, tjener som afvandingegrøft for andre arealer end arealerne umiddelbart omkring adgangsvejen til mosen.

Sagen sluttet for nævnet til indsendelse til overfredningsnævnets afgørelse.

S.A. Koustrup
formand.

/ia.

Vedl. 48-90 JB

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMTS
Sydlige fredningskreds,
Dommerkontoret i Tønder.

Den 6. juli 1990 foretog formanden, dommer S.A.Koustrup, følgende sag på dommerkontoret:

J.nr. 46/90

Ansøgning fra C.V. Hvidt, Skast, om tilladelse til at anlægge et vandhul i Skast Mose på matr.nr. 2 Skast, Bredebro kommune.

- § 34 Fredning af Skast Mose -

Der fremlagdes skrivelse af 4. juli 1990 med bilag fra amtsrådet, j.nr. 8-70-51-3-505-1-90.

Det er oplyst, at vandhullet ønskes anlagt på opdyrket jord ind til skellet af det uopdyrkede moseområde matr.nr. 1. Begrundelsen for etableringen af vandhullet er at forbedre levestederne for områdets planter og dyr.

Det fremgår af sagen, at det område, hvor vandhullet agtes etableret, er i den nordlige del af de fredede moser, Skast Mose og Kogsbøl Mose. Af fredningsbestemmelserne fremgår bl.a., at der ikke må foretages terrænændringer.

Amtsrådet har anbefalet det ansøgte, idet man bl.a. har anført, at vandhullet ikke vil påvirke landskabsbilledet, såfremt det opgravede materiale udjævnes, og der ikke plantes eller opsættes hegn og lignende ved vandhullet. Det vil afgørende forbedre udbuddet af levesteder i området, hvis det anlægges under hensyn til dyre- og plantelivet i bred forstand.

Fredningsnævnet meddeler herved efter naturfredningslovens § 34

tilladelse til det ansøgte på vilkår:

at opgravet fyld udjævnes i et højst 30 cm tykt lag på matr.
nr. 2,

at der ikke opsættes hegn, huse eller lignende i eller omkring
vandhullet,

at der ikke plantes omkring vandhullet, og

at der ikke udsættes eller fodres fugle eller fisk.

I medfør af naturfredningslovens § 64a bortfalder tilladelsen,
såfremt den ikke er udnyttet inden 5 år fra dato.

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen

S.A. Koustrup.

/ha

- 9 JULI 1990

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for
Overfredningsnævnet, Slotsmarken 15, 2970 Hørsholm, af ansøgeren
og forskellige myndigheder. Først når det efter klagefristens
udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for
Overfredningsnævnet, kan dispensationen udnyttes.

- 9 APR. 1991

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMTS

Sydlige fredningskreds,

Dommerkontoret i Tønder.

Den 5. april 1991 kl. 11,00 afholdt Fredningsnævnet for Sønderjyllands amts sydlige fredningskreds møde i Skast med formanden, dommer S.A.Koustrup, det amtsrådsvalgte medlem, afdelingsleder August Møller, Vojens, og det kommunalvalgte medlem, direktør Lauge Jepsen, Bredebro.

Der foretoges:

J.nr. 7/92

Ansøgning fra C. Hvidt, Skast, om tilladelse til etablering af en ca. 200 m lang grøft til afledning af overfladevand samt tilladelse til udvidelse af eksisterende vandhul fra ca. 1000 m² til 1500 m² på matr.nr. 2 Skast i Bredebro kommune.

§ 34 - Skast Mose -

Der fremlagdes skrivelse af 1. marts 1991 med bilag fra amtskommunen, j.nr. 8-70-51-3-505-1-90.

For Sønderjyllands amtskommune mødte biolog Erik Poulsen.

For Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité mødte dyrlæge Jens Lyhne Christensen.

For Bredebro kommune mødte Uwe Johansen.

Ansøgeren C. Hvidt var mødt.

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen

J.nr. SN 1211/8-0023

Akt. nr. 1

-BT-

Der foretoges besigtigelse af de berørte arealer, der ifølge ansøgningen "står under vand" i vinterperioder med meget nedbør til skade for vintersæden.

Det oplystes, at Skast Mose, som området grænser ind til, er fredet, jfr. nævntet j.nr. 36/67. Ifølge fredningskendelsen er det tilladt at aflede overfladevand, men der må ikke foretages terrænændringer.

Ifølge det forlagte forslag er det hensigten, at den nye grøft skal have etableret afløb til en bestående grøft. Denne grøft har efter det oplyste en dybde på 60 cm.

Dyrlæge Lyhne Christensen bemærkede, at Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomiteé af flere grunde ikke kan anbefale den ansøgte grøft, men ikke har indvendinger imod, at det eksisterende vandhul skal udvides.

Lokalkomiteen var især betænkelig ved eksistensen af grøften i sommerhalvåret, idet den vil kunne virke som "et dræn" i mosen og derved få indflydelse på grundvandstanden. Området er udpeget til et EF-fulgeområde og en afvanding vil forringe fuglenes levevilkår.

Uwe Johansen fra kommunen oplyste, at vejgrøften var et offentligt vandløb, og at overfladevand frit kan ledes dertil.

Erik Poulsen oplyste, at amtskommunen ikke havde indvendinger imod projektet, idet man gennem amtets Miljø- og Vandløbsvæsen havde fået undersøgt spørgsmålet, og at resultatet er blevet, at grøften næppe vil påvirke grundvandsstanden.

De mødte havde yderligere lejlighed til at udtale sig.

Efter drøftelse traf navnet følgende afgørelse:

I medfør af naturfredningslovens § 34 meddeler nævnet dispensation fra Skast Mose-fredningen til etablering af den ansøgte ca. 200 meter lange grøft på følgende vilkår:

1. Tilladelse meddeles indtil videre, dog længst til den 1. april 1996. Hvis amtskommunen eller anden myndighed i tiden indtil den 1. april 1996 etablerer et naturgenopretningsprojekt vedrørende mosen, skal grøften på forlangende sløjfes.
2. Der må kun være etableret frit afløb til vejgrøften i perioden fra 1. september til 31. marts. Udenfor denne periode skal afløbet være effektivt tilstoppet.
3. Grøften må højst være 50 cm dyb.
4. Etablering af grøften og forbindelsen til vejgrøften samt en senere sløjfning heraf sker ved ansøgerens foranstaltning og uden udgift for det offentlige. En senere sløjfning begrundes ikke et erstatningskrav mod det offentlige.

Herudover meddeler nævnet tillige tilladelse til udvidelse af det eksisterende vandhul fra ca. 1000 m² til ca. 1500 m².

I medfør af naturfredningslovens § 34a bortfalder tilladelsen, såfremt den ikke er udnyttet inden 5 år fra dato.

S.A. Koustrup.

/ha

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Overfredningsnævnet, Slotsmarken 15, 2970 Hørsholm, af ansøgeren og forskellige myndigheder. Først når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Overfredningsnævnet, kan dispensationen udnyttes.

28 JULI 1994

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMT

Dommerkontoret, Nørregade 31,
6270 Tønder. - Telf. 74 72 22 05.

REG. NR. 4597.00

Den 27. juli 1994 foretog formanden, dommer S.A. Koustrup, følgende sag på dommerkontoret:

J.nr. 45/94
jfr. 66/86

Ansøgning fra Draco Hereford, Bredebro,
om tilladelse til at flytte et skur i
Kogsbøl Mose, i Bredebro kommune.

§ 50 - Kogsbøl Mose -

Der fremlagdes skrivelse af 22. juli 1994 med bilag fra Sønderjyllands amt, Landskabskontoret, j.nr. 8-70-52-1-517-3-93.

Kogsbøl Mose er fredet bl.a. med bestemmelse om, at der ikke må opføres bygninger. Fredningsnævnet har den 16. maj 1986 meddelt dispensation til opstilling af et læskur for kreaturer i mosens centrale del.

Ansøgeren ønsker at flytte skuret og har oplyst, at skuret er beliggende i det fjerneste hjørne af et græsningsareal, hvortil der kun kan køres med traktor og vogn i de to tørreste sommermåneder. Skuret ønskes anbragt ved indkørslen til græsarealet i tilknytning til en eksisterende fangefold.

Amtets naturafdeling har anbefalet en flytning og har herved anført, at den ansøgte placering ligger godt skjult, og skuret vil ikke påvirke landskabsbilledet. Den ekstensive kreaturgræsning har haft en gavnlig indflydelse på mosens vegetation, og skuret må anses som nødvendigt for, at græsningen kan opretholdes.

Miljøministeriet

Skov- og Naturstyrelsen

J.nr. SN 1211/8-0023

Akt.nr. 2

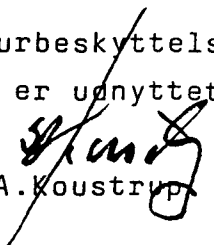
BH.

Formanden for nævnet har besigtiget området sammen med Lauge Jepsen.

Fredningsnævnets afgørelse:

Da en flytning af skuret ikke vil påvirke landskabsbilledet, meddeler nævnet herved i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50 tilladelse til det ansøgte.

I medfør af lov om naturbeskyttelse, § 66, bortfalder tilladelsen, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra dato.

S.A. Koustrup

/ha

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Naturklagenævnet af ansøgeren og forskellige myndigheder. Først når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Naturklagenævnet, kan dispensationen udnyttes.

Klage skal indsendes skriftligt til Fredningsnævnet for Sønderjyllands amt, Dommerkontoret, Nørregade 31, 6270 Tønder, der videresender klagen til Naturklagenævnet sammen med sagens dokumenter.

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMT

Domhuset, Kongevej 41, 6400 Sønderborg, tlf. 73 42 41 21, fax. 74 42 41 23

REG. NR. 4597.00.

Den 25. marts 1999 behandlede formanden, dommer Claus Kejser, følgende sag på dommerkantoret:

J.nr. 15/1999:

Ansøgning fra Conrad Hvidt om dispensation til at plante et læbælte på ejendommen matr.nr. 2 Skast, Bredebro kommune.

- § 50 -

Der fremlagdes skrivelse af 4. februar 1999 med bilag fra Sønderjyllands Amt, Fredningsnævnets tekniske sekretariat, j.nr. 8-70-51-3-505-1-96.

Det bemærkes, at sagen af Nævnet har været behandlet på skriftligt grundlag, og at det amtsrådsvalgte medlem, Thomas Lauritzen, og det kommunalvalgte medlem, Hanne Westermann, har deltaget i afgørelsen.

Det fremgår af sagen, at ejendommen er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 15. juni 1977 om fredning af arealer i Skast og Kongsbøl Moser i Bredebro og Højer kommuner.

Fredningen må antages at have til formål at sikre, at områdets karakter ikke ændres, og ifølge kendelsens § 1 må der ikke anbringes læhegn og lignende.

Nævnets tekniske sekretariat har oplyst, at der lige øst for den strækning, hvor læbæltet ønskes plantet, ligger en forholdsvis dyb afvandingskanal, og på østsiden af denne står der et levende hegn. Landskabet er præget af bevoksningen i mosen lige syd for arealet. Sekretariatet finder derfor

1996 - 1211/8-0025 all.nr. 1.

ikke, at det ansøgte vil stride imod fredningens formål.

Danmarks Naturfredningsforening har i en skrivelse af 17. marts 1999 anført, at man ikke har bemærkninger til det ansøgte.

FREDNINGSNÆVNETS AFGØRELSE:

Af ansøgningen fremgår, at der på marken findes lettere områder, hvor der let opstår jordfygning.

Efter de foreliggende oplysninger kan det ansøgte ikke antages at være i strid med fredningens formål, hvorfor Fredningsnævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, meddeler dispensation til plantning af et nord-syd gående læbælte på matr.nr. 2 Skast.

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 66 bortfalder tilladelsen, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra dato.

Claus Kejser

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Naturklagenævnet af ansøgeren og forskellige myndigheder. Først når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Naturklagenævnet, kan dispensationen udnyttes.

Klage skal indsendes skriftligt til **Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amt, Dommerkontoret, Kongevej 41, 6400 Sønderborg**, der videresender klagen til Naturklagenævnet sammen med sagens dokumenter.

/kb

Fredningsnævnet for Syddjylland Sydlig del

Dokken 1
6700 Esbjerg
Tlf.: 9968 8800
E-mail: syddjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

15. maj 2023
FN SJS 14/2023

FN SJS 14/2023: Ansøgning fra Naturstyrelsen Vadehavet om dispensation til at sløjfe ca. 300 meter af det offentlige vandløb Holmgrøften samt etablering af en sø inden for fredningen af Skats-, Kogsbøl- og Borg Moser

Fredningsnævnet har den 21. marts 2023 modtaget ansøgning fra Tønder Kommune på vegne Naturstyrelsen Vadehavet om dispensation til at sløjfe ca. 300 meter af det offentlige vandløb Holmgrøften samt etablering af en sø inden for fredningen af Skats-, Kogsbøl- og Borg Moser.

Fredningsnævnets formand har i medfør af forretningsordenen for fredningsnævn § 10, stk. 5, besluttet at meddele Aabenraa Kommune dispensation til det ansøgte i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, som anført i afsnittet ”Fredningsnævnets afgørelse”.

Sagens baggrund

Området er fredet ved Overfredningsnævnets kendelse af 15. juni 1977.

Formålet med fredningen er at sikre, at området ikke ændrer karakter.

Ifølge § 2 må der ikke udføres terrænændringer.

Ifølge ansøgningen ønsker Naturstyrelsen at sløjfe ca. 300 m af det offentlige vandløb, Holmgrøften, ved opfyldning af jord til terræn. Det bevirker, at udløbet af et privat vandløb (KM3) bliver blokeret og fremover får udløb på terræn på mat.nr. 361a Nr. Sejerslev, Emmerlev. Desuden ønsker Naturstyrelsen at etablere en sø på ca. 2.500 m² på mat.nr. 361a Nr. Sejerslev, Emmerlev. Overskudsjorden ved etableringen af søen vil blive anvendt til opfyldningen af Holmgrøften. Søen ønskes etableret med fladt anlæg på 1:10. Baggrunden for ansøgningen er, at man ønsker at skabe mere naturlig hydrologi på de arealer, som er udpeget til urørt skov.

Følgende matrikler er direkte berørte af anlægsarbejdet og en ændret grundvandsstand:

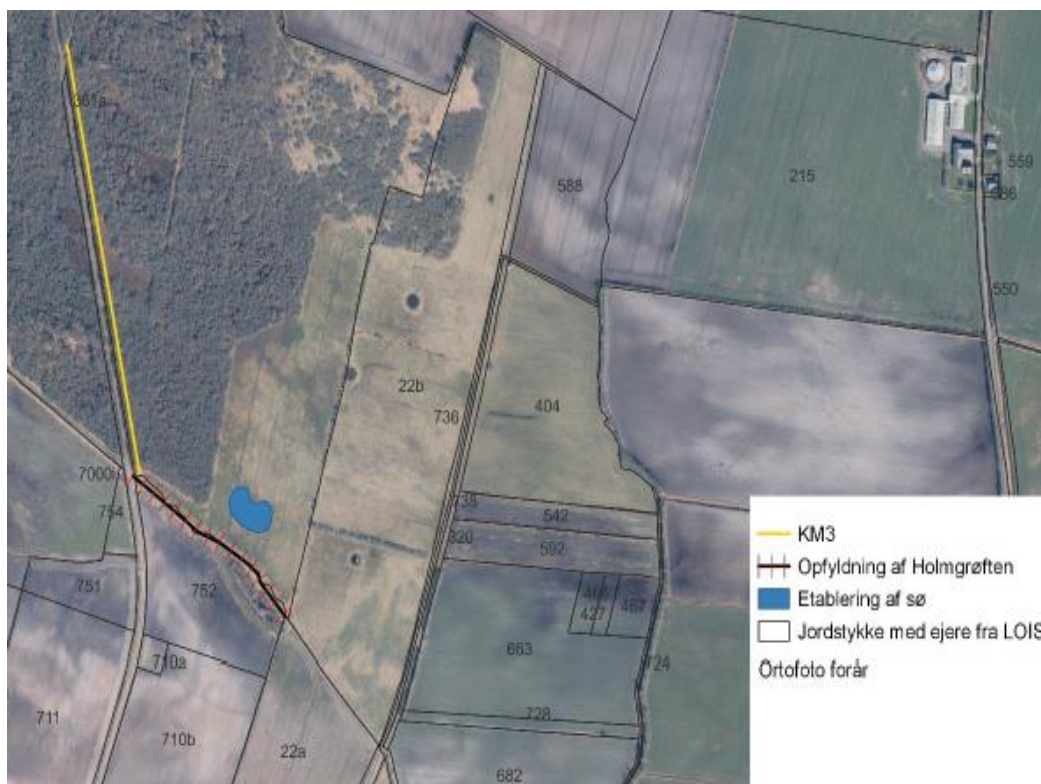
- Mat.nr. 752 Nr. Sejerslev, Emmerlev (Landbrugsstyrelsen)
- Mat.nr. 361a Nr. Sejerslev, Emmerlev (Naturstyrelsen)

Følgende matrikler er berørte af en ændret grundvandsstand:

- Mat.nr. 361b Nr. Sejerslev, Emmerlev (Naturstyrelsen)
- Mat.nr. 754 Nr. Sejerslev, Emmerlev (Landbrugsstyrelsen)
- Mat.nr. 753 Nr. Sejerslev, Emmerlev (Landbrugsstyrelsen)

Alle berørte matrikler er offentligt ejede af enten Naturstyrelsen eller Landbrugsstyrelsen. Arealerne ejet af Landbrugsstyrelsen er opkøbt med henblik på etablering af et lavbundsprojekt, som blev gennemført i efteråret 2022. Landbrugsstyrelsen har godkendt gennemførelse af alle projekttiltag, som beskrevet i ansøgningen.

På kortet nedenfor er de ønskede tiltag markeret. Som anført er vandløbet og den ønskede placering af søen beliggende inden for fredningen.

Naturstyrelsen har i forbindelse med ansøgningen oplyst:

”Konsekvens for § 3 natur

Projektet berører det § 3 beskyttede vandløb Holmgrøften, som sløjfes. Holmgrøften er ikke miljømålsat, og miljøkvaliteten i Holmgrøften vurderes at være ringe som følge af en kraftige okkerpåvirkning. Sløjfning af Holmgrøften vil medføre en mere naturlig hydrologi i de umiddelbare omgivelser af grøften, og vurderes at forbedre naturforholdene lokalt.

Okkerudvaskning

Projektet forventes ikke at øge okkerudvaskning, men kan være med til at mindske den, da eksisterende forløb af Holmgrøften sløjfes.

Konsekvens for Natura 2000-områder og naturværdierne

Projektet grænser op til Kogsbøl Mose, som er en del af fuglebeskyttelsesområde F69 Kogsbøl og Skast Mose. Udpegningsgrundlaget for området omfatter ynglefuglene rørhøg, hedehøg, tinksmed, sortterne og mosehornugle.

Projektet forventes at have en neutral til positiv påvirkning for de angivne arter.

Konsekvens for bilag IV-arter

Arters udbredelse omkring projektet er angivet på baggrund af registreringer i undersøgelsesområdet samt på baggrund af faglig rapport fra DMU nr. 635 ”Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV”, som beskriver sandsynligheden for, at arten forefindes på lokaliteten.

De arter, der tidligere er observeret i de 10*10 km kvadranter, som dækker området, omfatter:

Flagermus	Vandflagermus, Brunflagermus, Sydflagermus, Pipistrelflagermus
Padder	Spidssnudet frø, Løgfrø, Strandtudse
Krybdyr	Markfirben

Det projekterede vandhul og projektets generelle udformning og fremtidige afvandingsforhold vurderes at forbedre levesteder og yngleområder for spidssnudet frø og løgfrø.

Markfirben vurderes ikke at blive berørt negativt af projektet, da området før og efter projektets realisering ikke fungerer som dens habitat.

Projekttiltagene vurderes samlet at have en positiv effekt på padderne og ingen effekt på øvrige bilag IV-arter indenfor og i tilknytning til projektområdet.”

Tønder Kommune har tiltrådt vurderingen og har i den forbindelse anført:

”Lukning af grøften vil påvirke det fredede område ved at hæve vandstanden og dermed genskabe den naturlige hydrologi og de naturtyper, som udpegningsgrundlaget kræver for at kunne yngle. Projektet forventes derfor at have en positiv indvirkning på Natura 2000 området samt udpegningsgrundlaget.

Af bilag IV arter der forventes at blive påvirket af projektet, er spidssnudet frø og løgfrø. De forventes udelukkende at blive positiv påvirket, idet der kommer en ny sø, og vandstanden i mosen bliver højere, så de derfor måske kan finde flere egnede levesteder.

Der er også ulv, flagermus og odder i området, men de forventes ikke at blive påvirket af projektet.”

Fredningsnævnet skal meddele dispensation fra fredningen, såfremt de ønskede tiltag skal tillades foretaget.

Fredningsnævnets behandling af sagen:

Fredningsnævnet har behandlet sagen på skriftligt grundlag.

Ved brev af 23. marts 2023 har Fredningsnævnet anmodet Tønder Kommune, Miljøstyrelsen, Slot- og Kulturstyrelsen, Museum Sønderjylland, Danmarks Naturfredningsforening/København, Danmarks Naturfredningsforening/Tønder, Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet centralt og Friluftsrådet Tønder om eventuelle bemærkninger til ansøgningen med høringsfrist den 11. april 2023.

Dansk Ornitologisk Forening (afdeling Sønderjylland) har den 24. marts 2023 oplyst, at foreningen anbefaler projektet, da det efter foreningens opfattelse vil være til gavn for naturen.

Der er ikke herudover modtaget bemærkninger.

Fredningsnævnets afgørelse:

Fredningsnævnet kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, meddele dispensation fra en foreslået eller fastsat fredningsbestemmelse, når det ansøgte ikke strider mod formålet med fredningen.

Det fremgår videre af stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning eller en foreslået fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer forringelse af naturtyper eller levesteder for arter eller betydelige forstyrrelser af arter, som området er udpeget for.

Det fremgår desuden af stk. 3, at medmindre betingelserne i § 65, stk. 3, er opfyldt, kan fredningsnævnet ikke meddele dispensation fra en fredning eller en foreslået fredning, hvis det ansøgte kan 1) beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller 2) ødelægges de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Formålet med fredningen er at sikre, at området ikke ændrer karakter. Ifølge § 2 må der ikke udføres terrænændringer.

Fredningsnævnet finder, at en sløjfning af en del af Holmgrøften og etablering af en sø som ansøgt indebærer en terrænændring. Imidlertid findes ændringerne ikke at medføre at området som sådan ændrer karakter. Endvidere vil ændringerne som anført have positive miljømæssige konsekvenser for området. Efter en samlet vurdering af disse forhold gives der dispensation til det ansøgte på vilkår:

at det ansøgte udføres i overensstemmelse med ansøgningen.

Klagevejledning:

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevarerklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog

altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø,
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i parts-høring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del
Esbjerg den 15. maj 2023

Henrik Tosti
formand

Denne afgørelse er sendt til:

Tønder Kommune, teknisk@toender.dk; ln1@toender.dk

Miljøstyrelsen, mst@mst.dk;

Slot- og Kulturstyrelsen, post@slks.dk

Museum Sønderjylland, planer@msj.dk

Danmarks Naturfredningsforening/København, dn@dn.dk

Danmarks Naturfredningsforening/Tønder, jan@havejan.dk

Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, finn.borchsenius@sm.au.dk

Dansk Ornitologisk Forening, toender@dof.dk

Friluftsrådet centralt: fr@friluftsradet.dk

Friluftsrådet Tønder: sydvestjylland@friluftsradet.dk